

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
З 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАўЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР

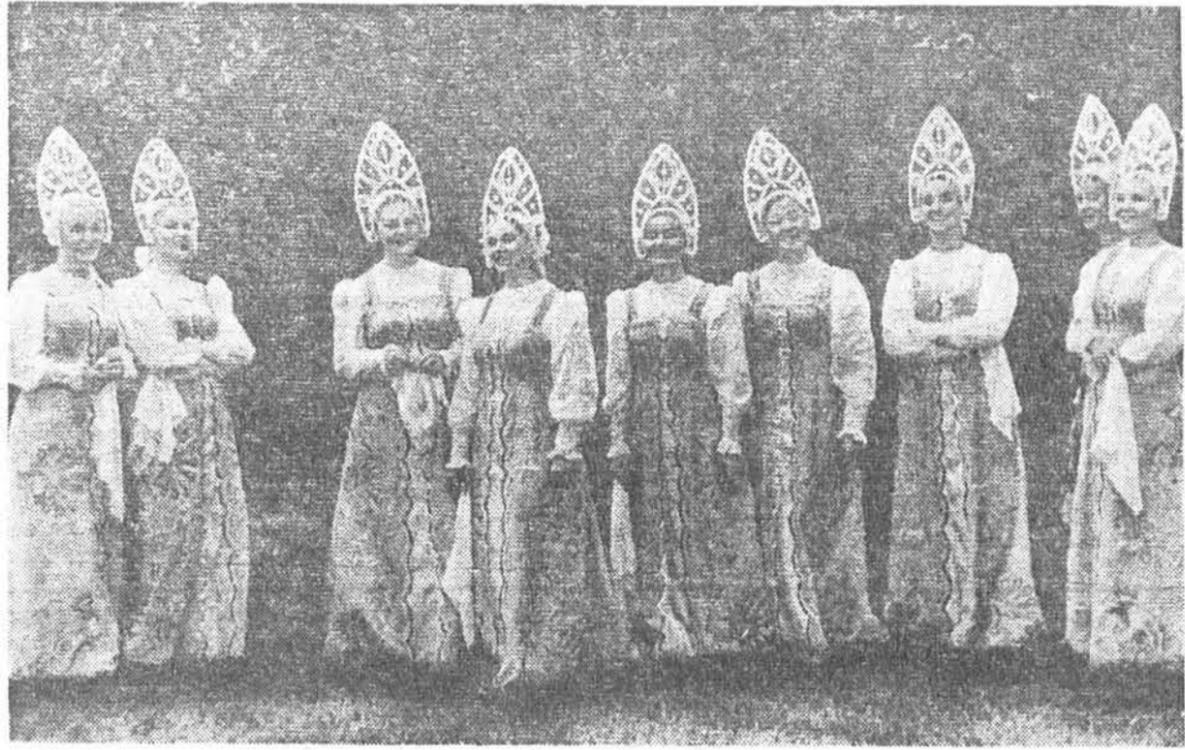
№ 46 [2780]

Пятніца, 14 лістапада 1975 г.

Цана 8 кап.

СЭННЯ
У РЭСПУБЛІЦЫ
ПАЧЫНАЕЦЦА
УСЕСАЮЗНЫ
ФЕСТЫВАЛЬ
МАСТАЦТВАУ
«БЕЛАРУСКАЯ
МУЗЫЧНАЯ
ВОСЕНЬ»

Ансамбль «Варонечскія дзяўчаты».

Выступае Дзяржаўны ансамбль танца Азербайджанскай ССР.

Вакальна-інструментальны ансамбль «Песняры».

Дзяржаўны народны хор БССР.

МАЙСТРЫ МАСТАЦТВА — XXV З'ЕЗДУ ПАРТЫ

У гэты вечар у канцэртнай зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі панавалі святочны настроі. Сюды прыйшлі прадстаўнікі рабочай і студэнцкай моладзі сталіцы, артысты беларускіх тэатраў, работнікі Міністэрства культуры БССР. Што прыцягнула іх увагу? Афіша паведамляла, што гэты канцэрт майстры мастацтваў Беларускай прыватнай XXV з'езду КПСС. У праграме былі пазначаны імёны лаўрэатаў Рэспубліканскага конкурсу чыталнікаў, прысвечанага 30-годдзю Вялікай Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, і лаўрэата V Усесаюзнага кон-

курсу артыстаў эстрады — вакальна-інструментальнага ансамбля «Верасы». Побач з імёнамі выканаўцаў былі названы аўтары патрыятычных твораў аб вайнавым подзвігу і мірнай стваральнай працы савецкіх людзей. Чыталнікі прадэманстравалі ўменне раскрываць характэрныя пазытывы мовы ў лірыцы і публіцыстыцы, у спеве і сэрца чалавечы і ў напале прамоўцы на мітыngu. Асноўным вобразам быў вобраз нашага сучасніка, якім яго бачаць і паказваюць савецкія паэты і кампазітары розных пакаленняў. Зала ўзрушана слухала пра-

нікніе слова пра генерала Карбышава і вершаваны рэкіем памяці ахвяраў Хатыні, пра нашчадкаў гераічных абаронцаў Радзімы і нашых цудоўных жанчын. Аўдыторыя цэпла і шчыра вітала лаўрэатаў — заслужаных артыстаў рэспублікі Рыму Маленчанку і Юрыя Ступакова, артыста Акадэмічнага тэатра імя Я. Купалы Валерыя Анісенку, артыстку Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра БССР імя А. М. Горкага Кацярыну Стрыкову, артыстаў Беларускай дзяржаўнай філармоніі Людмілу Катраню, Веняміна Туніса і Якава Фарманова.

У час канцэрта пераможцаў Рэспубліканскага конкурсу чыталнікаў, прысвечанага 30-годдзю Вялікай Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, віншаваў намеснік міністра культуры БССР С. А. Пітровіч. Ён уручыў артыстам дыпломы лаўрэатаў. Шчодрымі апладысмантамі сустрэлі прысутныя і вакальна-інструментальны ансамбль «Верасы». У яго выкананні прагучалі патрыятычныя і лірычныя песні савецкіх кампазітараў, а таксама папулярныя творы Юрыя Семіянікі і Ігара Лучанка. У заключэнне канцэрта гледачы ўручылі артыстам эстрады букеты кветак.

Л. АЛЯКСЕВА.

У НАШЫХ ЛІТОЎСКІХ СЯБРОЎ

ЦЫКЛ КАНЦЭРТАЎ

У Дзяржаўнай філармоніі адбыўся канцэрт камерных твораў літоўскага кампазітара Фелікса Байораса. У выкананні заслужаных артыстаў рэспублікі салісткі Г. Каўкайтэ і піяністкі Г. Ручытэ, скрыпача Ю. Дварыёніса, піяніста Ю. Андрэваса прагучалі «Сюіта казак», песні, іншыя камерныя творы.

Гэтым канцэртам у філармоніі адкрыўся музычны цыкл «Старонкі творчасці сучаснікаў».

«ЛІРЫКА» Я. РАВНІСА

Выдавецтва «Вага» выпусціла на літоўскай мове зборнік «Лірыка» народнага паэта Латвіі Яна Райніса. Гэтае выданне прысвечана 110-годдзю з дня нараджэння вялікага сына латышкага народа.

Вершы, што ўвайшлі ў гэты зборнік, перакладзены вядомым даследчыкам сувязей літаратур двух народаў, акадэмікам К. Корслісам.

ТЭМА—АТЭІЗМ

У музеі атэізму Літоўскай ССР адкрылася выстаўка работ графіка і жывапісца А. Вітульскіса. Антырэлігійнай тэме ён прысвяціў цыкл гравюр «Інквізіцыя ў Літве», у якіх мастак ярка раскрыў адзін з жудасных бакоў мірулага каталіцкай царквы.

Пасля Вільнюса гэтая выстаўка будзе дэманстравана ў Каўнасе.

ФІЛЬМЫ АМАТАРАЎ

Занальны агляд-конкурс аматарскіх фільмаў адбыўся ў Доме культуры калгаса «Эрышкія» Панявешскага раёна. На ім было прадстаўлена 22 кінафільмы.

Першыя месцы прысуджаны дзюнам стужкам, якія створаны кінааматарамі Кедайнскага раёна. Гэта дакументальны фільм «Давайце падумаем» і «Экспа-73». У групе мультыплікацыйных фільмаў лепшым прызнаны «Жыў аднойчы кароль» самадзейнай студыі з Панявешыса.

ВЫСТАЎКА ГАБЕЛЕНАЎ

Габелены і дываны мастацкі М. Левітан-Бабянскае шырока вядомы ў рэспубліцы. Высокае майстэрства яе работ спалучаецца з наватарствам іх тэматыкі. Аб гэтым сведчаць іх назвы, такія, як «Нараджэнне планеты», «Электроніка» і іншыя.

З творчасцю літоўскай мастачкі знаёмы далёка за межамі нашай краіны — у Венгрыі, ГДР, Польшчы, Чэхаславакіі.

На экспазіцыі, якая адкрылася ў Палацы мастацкіх выставак зараз прадстаўлена 24 габелены і дываны М. Левітан-Бабянскае.

ЦЭПЛАЯ СУСТРЭЧА

Літоўскі ансамбль песні і танца «Сувартукас» з горада Плунге пабываў на гастролях у Польшчы і Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы, дзе яго цэпла сустрэлі гледачы.

ВЫТОКІ ВЫСОКАГА ПАТРЫЯТЫЗМУ

1940—1941 гадоў гаворыцца аб высокім палітыка-маральным стане падраздзяленняў, гатоўнасці воінаў дастойна выканаць любое заданне Радзімы. Намеснік палітрука артылерыйскага дывізіёна Г. Д. Дзєравянка пісаў, у прыватнасці, родным: «...Далей воль што. Вайна з Германіяй будзе абавязкова. Не ў гэтым годзе, дык праз 2—3—5 гадоў, але яна будзе, будзе рашучая. Мы тады ўсе ад малага да вялікага ўзінемся ў рашучы бой». Любімец байцоў, сакратар камсамольскага бюро дывізіёна, ён мужна змагаўся на вале Кобрынскага ўмацавання. Каля двух тыдняў вёў агонь кулямёт групы Г. Д. Дзєравянка. І толькі прамае пападанне бомбы, абарвала жыццё воінаў. У палітдаясенні аддзела палітычнай прапаганды 6-й Ар-

лоўскай Чырвонасцяжнай стралковай дывізіі, датаваным 4 чэрвеня 1941 года, прыводзіцца характэрная заява чырвонаармейца Салаўя — ураджэнца Заходняй Беларусі, прызванага на зборы прыпісочнага саставу: «Упорнай вучобай няпер, а ў баі ўмелым выкарыстаннем тэхнікі і сілы мы не дазволім, каб вярнуўся той кашмар, ад якога нас вызваліла Чырвоная Армія». Выяўлен загад камандзіру 44-га стралковага палка, у якім прадпівалася выставіць каманду для ўдзелу ў акруговых фінальных спаборніцтвах па рукапашнаму бою і гранатакіданню. Знойдзены спісы снайпераў 44-га і 455-га стралковых палкоў, дзе пералічаны прозвішчы амаль ста воінаў. Гэта аб іх камандаванні 45-й пяхотнай дывізіі ворага паве-

дамляла пазней у адным з данясенняў: «Асабліва небяспечнымі аказаліся для нас шматлікія «кукушкі», якіх у густым лісці дрэў цяжка было разгледзець... нашы страты ў людзях і асабліва ў афіцэрскай саставе ў хуткім часе прынялі сумныя размеры». Свяшчэнныя рэліквіі гераічнай абароны, матэрыялы аб мірных буднях воінаў гарнізона вучаць моладзь любіць сваю Айчыну, дастойна працягваюць традыцыі бацькоў і дзядоў. Ідэі У. І. Леніна, Камуністычнай партыі — вось тая крыніца, адкуль савецкія байцы і камандзіры чэрпалі ў тую гробную гады духоўныя сілы ў барацьбе з полчышчамі фашыстаў.

П. СУСІКАЎ,
(нар. БЕЛТА).

г. Брэст.

Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР

АБ ПРЫСВАЕННІ ГАНАРОВЫХ ЗВАННЯЎ БЕЛАРУСКАЙ ССР РАБОТНИКАМ КУЛЬТУРЫ РЭСПУБЛІКІ

За вялікія заслугі ў развіцці беларускай савецкай культуры прысвоіць ганаровае званне:

НАРОДНАГА АРТЫСТА БЕЛАРУСКАЙ ССР

Бржазоўскаму Людміле Генрыхуіне — салістцы балета Дзяржаўнага ордэна Леніна акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларускай ССР.

Давідовіч Ліліі Міхайлаўне — артыстцы Беларускага дзяржаўнага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы.

Саркісьяну Віктару Уладзіміравічу — салісту балета Дзяржаўнага ордэна Леніна акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларускай ССР.

ЗАСЛУЖАНАГА ДЗЕЯЧА МАСТАЦТВАЎ БЕЛАРУСКАЙ ССР

Браценнікову Мікалаю Данілавічу — загадчыку кафедры струнных інструментаў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі імя А. В. Луначарскага.

Луцкіну Барысу Іванавічу — галоўнаму рэжысёру Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра Беларускай ССР імя М. Горкага.

Смоўскаму Дзмітрыю Браніслававічу — кампазітару.

ЗАСЛУЖАНАГА РАБОТНИКА КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСКАЙ ССР

Казлоўскаму Аляксандру Сцяпанавічу — загадчыку кафедры мелодыі Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута, мастаку.

Красоўскаму Яўгену Яўстафевічу — мастаку.

Лі Софіі Дзмітрыеўне — мастацы.

ЗАСЛУЖАНАГА АРТЫСТА БЕЛАРУСКАЙ ССР

Багуслаўскай Нізілі Захараўне — салістцы Беларускай дзяржаўнай ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга філармоніі.

Лебедзевай Ганне Андрэеўне — салістцы оперы Дзяржаўнага ордэна Леніна акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларускай ССР.

Паўлавай Ніне Міхайлаўне — салістцы балета Дзяржаўнага ордэна Леніна акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларускай ССР.

Рудкоўскаму Аляксандру Рыгоравічу — салісту оперы Дзяржаўнага ордэна Леніна акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларускай ССР.

Сцяпанавай Таццяне Пятроўне — кіраўніку ансамбля цымбалістак, выкладчыку Мінскага музычнага вучылішча імя М. І. Глінкі.

Шафранавай Тамары Аляксандраўне — кіраўніку актэста балаека, выкладчыку Віцебскага музычнага вучылішча.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР
Ф. СУРГАНАЎ,
Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР
Л. ЧАГІНА.

10 лістапада 1975 года,
г. Мінск.

Л. Бржазоўская

Л. Давідовіч

В. Саркісьян

М. Браценніна

Б. Луцанка

Д. Смоўскі

А. Казлоўскі

Б. Красоўскі

С. Лі

Н. Багуслаўская

Г. Лебедзева

Н. Паўлава

А. Рудкоўскі

Т. Сцяпанова

Т. Шафранова

Інстытутам машынабудавання ЧССР праводзім даследаванні ў галіне распрацоўкі праблемы сушыльных апаратаў і цеплых труб, каб укараніць іх у народнай гаспадарцы нашых рэспублік. Праводзім таксама сумесныя даследаванні з Цэнтральным інстытутам матэматыкі і механікі Акадэміі навук Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Цяпер рыхтуемца да сумесных даследаванняў з універсітэтамі Злучаных Штатаў Амерыкі ў гарадах

тэй інстытута, нашых вопытных гаспадарак і устаноў распрацоўкі ўкараніць на прадпрыемствах Беларусі дзевяць новых устаноў для сушкі і тэрмапрацоўкі матэрыялаў, тыяныя практы ўстаноўкі тэрмавіягатай апрацоўкі пліт, апор і безапорных труб. Калі за восьмую пяцігодку калектывам інстытута было ўкараніць дванаццаць распрацовак з эканамічным эфектам 0,3 млі. рублёў, дык ужо цяпер мы ўкаранілі 180 распрацовак

Тут няма, нават глебы для спрэчкі, што важней: чалавек ці машына. Чалавек быў і застаецца гаспадаром прыроды, творцам усіх машын, якімі б мудрагелістымі яны ні былі. Чалавек — галоўнае! Асабістыя перажыванні чалавека, радасць кахання, шчасце башкоўства, праца на карысць грамадства і ацэнка грамадствам плёну працы і г. д. — заўсёды спадарожнічалі і будзь спадарожнічаць жыццю людзей.

— Па характары сваёй дзейнасці мы больш звязаны з хімікамі і біёлагамі, матэматыкамі і медыкамі, з пісьменнікамі ў нас няма прафесіянальных сувязей. Але асабістыя кантакты, а галоўнае праз іх кнігі, мы падтрымліваем з многімі мастакамі слова.

На мой погляд, сувязі паміж вучонымі і пісьменнікамі даюць уземную карысць, уземаўзабагачаюць. Я ўдзячна «Літаратуры і мастацтва» за ўвагу, але хацу каб гэты добры пачатак меў працяг. У гэтым сэнсе штогоднік мог бы часцей ажыццяўляць творчыя сустрэчы і не толькі на старонках газеты, а непасрэдна ў нашым калектыве. Прыходзьце да нас у госці, таварышы пісьменнікі! Калі ласка!

— Вашы нажаданні пісьменнікам?

— Увогуле, я высокай думкі пра сённяшнюю беларускую літаратуру і яе дасягненні. Мае сімпатыі па баку Кандрата Крапіва, Пётруся Броўкі, Максіма Танка. Братняй любоўю люблю сваіх землякоў Івана Шамякіна, Івана Мележа, Івана Навуменку. Захапляюць мяне творы Васіля Быкава і Івана Чыгрынава. З асаблівай увагай і цікавасцю нядаўна прачытаў раман Івана Шамякіна «Атланты і карыятыды» і скажу: набыльшы бы нам вольных такіх раману! У гэтым сэнсе мае нажаданні: напісаць такія творы, якія б адлюстравалі думкі і жаданні людзей нашага часу, людзей самых розных прафесій: рабочых, калгаснікаў, вучоных, настаўнікаў і г. д. Нам патрэбны такія творы, у якіх асвятляліся б праблемы выхавання падрастаючага пакалення, краналіся б пытанні нашай адказнасці перад будучым, засяроджвалася б увага на захаванні жыццёвага і расліннага свету на зямлі, раскрываліся б уземаадносіны людзей у калектыве і г. д.

Пішыце, таварышы пісьменнікі! Мы, вашы чытачы, з нецярпеннем чакаем вашых новых кніжак!

Інтэрв'ю ўзяў Пятро ШАУЦОЎ.

РОБІМ АДНУ СПРАВУ

Гутарка з дырэктарам інстытута цепла-і масаабмену Акадэміі навук БССР членам-карэспандэнтам АН БССР, доктарам тэхнічных навук, прафесарам Анатолем Герасімавічам ШАШКОВЫМ.

Нью-Йорку (Стоні-Брук) і Чыкага (Ілінойс). Міжнароднае ўзаемавыгаднае супрацоўніцтва ў галіне навукі, тэхнікі, культуры і эканомікі збліжае народы, садзейнічае разрадка міжнароднай напружанасці і ўмацаванню міру, а гэты працэс гістарычна заканамерны і неабызжы, незваротны працэс!

— Дырэктывы XXIV з'езда КПСС па пяцігадовым плану развіцця народнай гаспадаркі ССРС на 1971—1975 гады абавязваюць навуковыя установы краіны павысіць эфектыўнасць работы, забяспечыць канцэнтраваную навуковую сілу, матэрыяльных і фінансавых рэсурсаў у першую чаргу на вядучых напрамках навукі і рашэння важнейшых навукова-тэхнічных праблем, умацаваць эксперыментальную і вопытна-вытворчую базу даследаванняў, умацоўваць сувязь навукі з вытворчасцю і г. д. Як Дырэктывы партыі выконваюцца вучонымі вашага інстытута? З чым калектыву інстытута сустракае XXV з'езд КПСС?

— У сваёй дзейнасці мы кіруемся рашэннямі партыі і ўрада па пытаннях навукова-тэхнічнага прагрэсу. Выконваючы дырэктывы ўказанні, калек-

тывы інстытута, нашых вопытных гаспадарак і устаноў распрацоўкі ўкараніць на прадпрыемствах Беларусі дзевяць новых устаноў для сушкі і тэрмапрацоўкі матэрыялаў, тыяныя практы ўстаноўкі тэрмавіягатай апрацоўкі пліт, апор і безапорных труб. Калі за восьмую пяцігодку калектывам інстытута было ўкараніць дванаццаць распрацовак з эканамічным эфектам 0,3 млі. рублёў, дык ужо цяпер мы ўкаранілі 180 распрацовак

— Цяпер нярэдка можна пачуць, што дваццаты век—век навукі і тэхнікі, што эманцыпаторнае ўспрыняцце свету саступіла месца дакладным ведам. Карэекці кжучы, вашы адносіны да слаўтай спрэчкі «фізікаў і лірыкаў».

— Узасмасувізь паміж «фізікаў і лірыкаў» у сэнсе рацыянальнага і эманцыпаторнага ўсведамлення з'яў прыроды, жыцця чалавека і ўсяго грамадства існуе аб'ектыўна. Гэта значыць, чалавек не можа ігнараваць «лірыку», не парушыўшы законаў самога жыцця. Чалавек успрымае свет адначасова свядома і эманцыпаторна. Перавага першага ці другога можа служыць прызнакам умоўнага станаўлення чалавека да «фізікаў» ці «лірыкаў», але адсутнасць іх пастаянна, іх прысутнасць у кожным чалавеку абавязкова і дадзена ад прыроды.

— На захадзе існуюць дзве канцэпцыі чалавека будучага: чалавек—робат і чалавек—усебакова развітая асоба.

Эмоцыі нараджае само жыццё, праца, поспех і г. д.

Людзі творчай працы, завяршыўшы работу, спачатку самі ацэньваюць яе, а потым ужо аддаюць на суд іншых. І чым значней праца, тым эманцыпаторналей яна прымаецца. Больш таго, эманцыпаторна чалавек гэта творца, а раўнадушны не можа быць мастаком, раўнадушна не садзейнічае творчасці.

— Але ж ёсць спецыялісты, якія не чытаюць амаль нічога акрамя тэхнічнай літаратуры...

— І мне здаралася сустракацца з такімі, але яны вельмі збедненыя духоўна. Мастацкая літаратура аказвае на чалавека любой спецыяльнасці і прафесіі шматграннае актыўнае ўздзеянне. Ролю мастацкай літаратуры ў фарміраванні характару і светапогляду чалавека нельга пераацэніць.

Я вельмі люблю літаратурнае чытанне: чытаю сам, слухаю, як чытаюць іншыя, асабліва майстры мастацкага слова. Мне падабаюцца гістарычныя і гісторыка-біяграфічныя раманы.

— Што вы скажаце пра сувязі вучоных вашага інстытута з літаратарамі?

РАСЦЕ МАЛАДЫ ЗАВОД

Уладзімір Апалонаў і цяпер яшчэ часта ўспамінае мітынг, прысвечаны пуску іх завода. Было гэта ў самы перададзень

ноябра, 1975 года. Ён стаў з хлопцамі сваёй брыгады Аляксеем Калужазым, Міхаілам Лазюком, Уладзімірам Абушкім і слухаў прамовы. Калі зачыталі працякол прыёмнай камісіі аб пуску прадпрыемства, усхвалявана падумаў, што ў яго жыцці цяпер пачынаецца новы этап.

Летам мінулага года прыйшоў на будаўніцтва завода па вытворчасці вузлоў для аўтаматычных ліній. Прыйшоў ужо сталым слесарам — нямаляму навучыўся на камбінаце верхняга трыкатажу.

Будаўніцтва завода, на якім сёння працуе Уладзімір Апалонаў, было прадугледжана дырэктывамі XXIV з'езда КПСС па пяцігадовым плану развіцця народнай гаспадаркі ССРС.

Вырас ён на заходняй ускраіне Пінска, на былым пустыры, дзе цяпер узводзіцца прамысловы вузел.

Прадпрыемства адно, з самых маладых не толькі ў Пінску, а бадай, ва ўсёй рэспубліцы, яму пайшоў адзінаццаты месяц. Пакуль што працуе першы пускавы комплекс першай чаргі. Праз месяц увойдзе ў строй другі комплекс. Фактычна робяцца першыя крокі, але завод прыкметна набірае моцы. Дзевяцімесячны план быў выкананы датармінава, ды яшчэ звышпланавай прадукцыі выпушчана на 65 тысяч рублёў. Вырасла прадукцыйнасць працы на 4,6 працэнта пры 1,6 працэнта планаваых. Завод мае сваю першую ўзнагароду — грама-

ту гаркома партыі і гарвыканкома.

Асабліва ганаратца працаўнікі маладога завода тым, што ім удалося асвоіць выраб новай складанай прадукцыі. Высокую ацэнку заслужылі дзятары алюмініевых сплаваў, двухдзятарныя сіты і гальванічныя ванны.

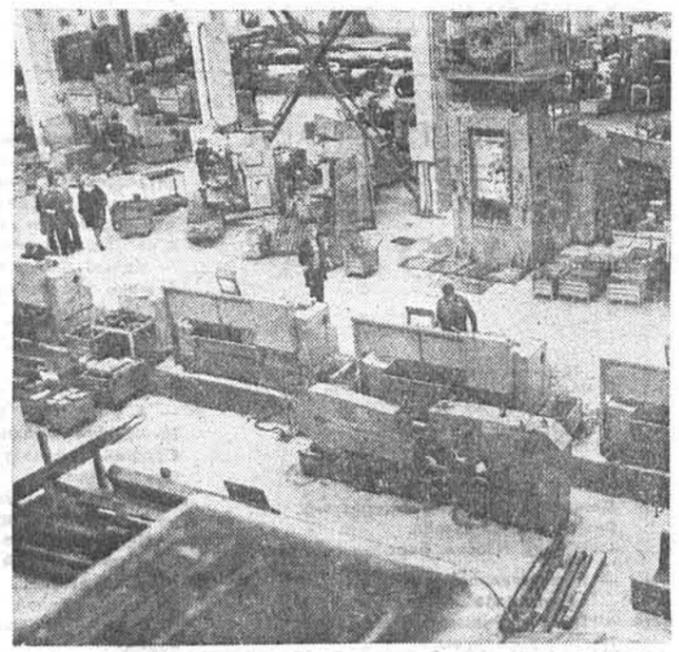
— У нас ужо цяпер склаўся выдатны працоўны калектыв, — расказвае сакратар партыйнага бюро завода Аркадзь Андрэвіч Шырокіх, — брыгада слесараў-зборшчыкаў, якую ўзначальвае Уладзімір Апалонаў, заняла першае месца сярод брыгад прамысловых прадпрыемстваў Пінска, яна ўзнагароджана вымпелам гаркома партыі. Выдатна працуе

комплексная брыгада Валлянціна Ціханавы з цэха металаканструкцый. Кожны яе член выконвае зменныя заданні на 135—140 працэнтаў. Можна назваць яшчэ дзсяткі і дзсяткі людзей, спраўдзеных герояў пяцігодкі.

Сёння прадукцыю завода ўжо ведаюць у многіх кутках краіны. Расце завод. Растуць людзі, якія працуюць на ім. Яны высока нясуць свой рабочы гонар.

На здымках:

Брыгадзір Валлянцін Ціханав. Лепшая брыгада слесараў-зборшчыкаў (злева направа) А. Калужазы, М. Лазюк, У. Апалонаў і У. Абушкі. Адзін з участкаў першага комплексу завода. Фота Ф. РЫЧАГОВА.

Эдзі Агняцвет

Ніна Тарас

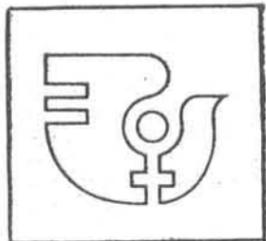
Данута Біцэль-Загнетава

Вольга Іпатава

Любоў Філімонава

БАДЗЕРЫ І ШУЧЫРЫ ПРАДЗВЕСЦІН

Эдзі АГНЯЦВЕТ

АНАСТАСЯ КУПРЫЯНАВА

Помніць, як некалі зваў яе Насцей Бацька пці яе сыноў.
І застаецца ад першага шчасця Доўгая памяць на сотню гадоў.

Помніць яна і звычкі, і штукі Усіх паасобку сыночкаў малых.
Помніць дагэтуль матчыны рукі Цёплыя пальцы кожнага з іх.

І размаўляе з кожным пайменна. Толькі і сёння не верыць лістам — Гэтым, дзе рамкі, як чорныя сцены,
Дзе ані вёснам цвісці, ні сынам...

Дзе, Анастася Фамінічна,

дзе вы

Узялі нязломныя сілы свае, Каб не зваліцца падсечаным дрэвам!
Пушча якая вам зёлкі дае!

Пэўна, у сэрцы маленькай жанчыны Уся глыбіня беларускай зямлі.
Пэўна, дарогі Вялікай Айчыннай Тут скрыжаванне ў сэрцы знайшлі!

Стрэлкі дарог прабягаюць па свеце, Свецяць у вёсцы латышскай, ля ніў,
Там, дзе любімы, малодшанькі Пеця Целам сваім амбразуру закрыву...

Колькі ж пад небам назнойдзеных Жодзіна,
Колькі яшчэ неадшуканых дат!
Ваша стагоддзе ідзе над стагоддзямі,
Кожны ваш сын — Вядомы Салдат!

СВЯТА НАРАДЖЭННЯ

У соснах пад Мінскам, роснаю раніцай,
Мне ўспамінаюцца сосны Райніса —

Колеры медзі, бурштыну і бронзы,
Якіх не палохаюць часу пагрозы.

Чым ты прывабіла песня латвійская!
Можа таму, што да сэрца ты блізкая.
Быццам дарога з дарогай, супала
З думай Райніса дума Купалы.

Ветразь, і чайка, і хваля празрыстая,
Ты не шукала прытульнае прыстані;
Розум, душа і трывога народа,
Ты не прасіла сабе ўзнагароды.

Дзякую я за пару вераснёвую,
Сінь прыбалтыйскую,
Засень сасновую —
Людзям латвійскага, добрага свету,
Сейбітам радасці, светлым пэстам!

І на зямлі, і ў надмарнай бяскрайнасці
Зноў нараджаецца музыка Райніса.
Быццам і сам ён на свята з'явіўся,
І да насны векавой прытуліўся.

Ён углядаецца ў вочы сучаснасці,
Дзе далачыны незвычайнае яснасці.
Дзеям сучаснасці — змене зялёнай
Верасня фарбы — ён дорыць з паклонам.

Ніна ТАРАС

ЯКОЮ ТЫ БЫЛА Б...

Якою ты была б, мая сястра,
Калі б да сёння дажыла са мною!
Ці ты цярпела б ад п'янчугі здэкі,
Што ён жаночы лёс твой растаптаў бы!
А мо тупіла б ты да вуснаў пісьмы
Таго, што фронт увесь прайшоў з баямі,

Ды толькі ўжо дадому не вярнуўся...

І ты не знала б, дзе яго магіна.
Але яе знайшлі бы піянеры,
І на магілу павязла б ты ружы...
Пасля падоўгу і дачцы, і сыну
Расказвала б, якім ён быў героем...
А мо сама была б ты на заводзе
Звычайнаю, ды знатнаю ткачыхай,
Мільгала б, бы іграла б, чаўнакам!
У рытме дзён, што з музыкай

радняцца, —

Дарыла б сваю працу пцігодкам...
І да мяне прыйшла б ты адвячоркам,
І мы пайшлі б пяхком глядзець сталіцу,
Захопленыя будаўніцтвам дзівам...

Ды абарвалася тваё юнацтва
На скрыжаванні і вясны, і лета.
О дарагая, колькі сонца ў небе
Па-мацярынску саграе планету!
А ты, а ты заўсёды толькі ў ценю...
Што нас злучае! Што нас разлучае!
Ты з таго боку, а я тут, на версе
Рукой ігіцу палую змятаю
І абрываю кволяны травінкі...
Ніякіх скаргаў я тваіх не чую...

ЗАГАДКА

Тваё маўчанне — зноў загадка...
Ды мне загадка — кожны гдзень...
Хацела сцэнкай крочыць гладкай,
А спатыкнулася на пень.

Пісьма твайго ледзь дачакацца
Змагла я навалнічным днём...
Хацела з радасці смяяцца,
А слёзы льюцца ручаём.

Даспела аржаное лета,
Васковы зашасцеў лянок...
Хацела словы слаць прывету,
А выйшла песня незнарок.

Данута БІЦЭЛЬ-ЗАГНЕТАВА

КАЛЫХАНКА ЛЕСУ

Уставай, не спі на досвітку,
санліўчык!
Рагачы, крычы, спявай,
будзі снічак,
каб не змерзнулі.
Скпікай у цёплы горад.
Не павінен жэаць з дзесятка
дзеваць голад
за зіму, як выплічыў статыстык.
Уцякай, салодкі сон,
на лес бязлісты!
Хай ён спіць сабе,
калыша большы веку.
Хай не чуе болю
ўкусаў шэршня-ветру.

Хвоек смольных,
песень ранніх,
цішыні
хай не выветрыцца водар!
Лес, засні.

Вольга ІПАТАВА

Відаць з паганіцх яшчэ часоў захра-
ваўся звычай: сыпаць на святані
мак у хату да маладых — адварнуць
ад іх сваркі...

Сыпце, сыпце маку на ўзыходзе
У пакой, дзе маладыя спяць!
Хай пры самай чорнае нагодзе
Сварцы ў гэтай хаце не бываць.

Святаянік кінце і вярбенку
Ад суроку — хай не знаць ім зла.
Белая нявесціна сукенка
На падлогу воблакам сплыла.

Нэлі ТУЛУПАВА

БЯРОЗА

(Арыфлама)

...Партызанку прывязалі да бярозы і
падналі. А яна ж чакала дацця... (З
успамінаў аднаўласкоўцаў).

— Паглядзі, спялы дождж!
— Дожджык, дожджык, прыпусці,
Юльцы трэба падрасці.
Дожджык, дожджык, перастань,
Янка вучыцца лятаць.
— Юлька, Юлька, бярозку спалохаеш!
— Я прачнулася!
Я—бяроза!..
— Пчолы кружацца ў вербалозах...
Дзень—вясёлкавы,

Ясны і гулкі...
Мне пачулася:
— Юля, Юлька!
...Паласнуў па вацах агонь,
Не ўцячы, не ўцячы ад яго...
Ад карэняў ён да касы—
А ва мне трапянуўся сын...
— Колькі мне ў тым агні палаць!
А мяне ўсё паляць ды паляць...
Ненажэрны агонь, бязлітасны—
Гэта памяць мая, гэта памяць...

— А ў Афрыцы, а ў Афрыцы,
На Чорнай Лімбапо,
Сядзіць і плача ў Афрыцы
Сумны Гіпапо.
— Ба, скажы, паміраць балюча!
— Рана думаць пра смерць, унучанька.
— Неахвота мне паміраць.
Як у пельку зімой ныраць.
Ну, а здарыцца...
Стаць бы зоркай,
Ці бяроза, а лепш—
вадою...

— Быць, сарока, табе лебядою.
— Лебядою! А што! Ідзе!

Мяне будзе багата-багата,
На градах, на двары,
Каля хаты.
Мама будзе палоць, палоць,
А я буду расці, расці...
— Хопіць, Юлька, дурэць,
Глянь, гукае...
Што хлопца мучыш!
— Ты скажы—гісторыю вучыць.
У мяне па гісторыі—кол!
— Дык не ліпі сама да акон!
— ...Я сказала: «Фашысты—звяры!»
Я б зішчала іх, забівала!..
А настаўніца: «Гавары,
Што на ўрок я вам задавала!
З-за гэтых фашыстаў
Усю ноч я не спала.
Вось збягу да таты ў Іспанію.
...А раптам я не дайду!
А раптам я прападу!
Што станецца з імі.
Маімі зьярамі ляснымі!
— Юлька, Янку страчай.

Запрашай жаніха на чай.
— Не заві жаніхом, не хачу!
Я мастацтву сябе прысвячу!
А яно ахвяр патрабуе...
Дзе Рамза!

Дзе любі!
— Ды будзе...
— Ціха, ба!
Не гракі то, і не вароны —
Гэта чорная ноч над Веронай...
— Янка вунь прабег ля вакна...
— Юлька.

вайна!
— Я — бяроза...
Ты чуеш, вецер!
Потым быў год
Сорак трэці...

— Пачастуем фашыстаў мінай!..
— Чуеш, Янік, званы!..
— Не званы, гэта клін жураўліны.
Не баяцца яны вайны...
— Ты каго хочаш, сына!
— Сына.
— Янік!

Валянціна Коўтун

Людміла Забалоцкая

Нэлі Тулушава

Алена Кобец-Філімонава

Раіса Баравікова

СВІТАЛЬНАГА РОДНАГА КРАЮ...

НОВЫЯ ВЕРШЫ БЕЛАРУСКІХ ПАЭТАС

Маладая — ці ж адчуць ёй страту
У цёплым сне на мужавым плячы!
Кволя цямяныя зярняты
Высыпле з пантофлі ўстаючы.

Выбежыць па яблыкі ў ранак,
У вільготны сад і цішыню.
І, узбегшы радасна на ганак,
Усміхнецца сонечнаму дню.

Чым над ёй завабленая кружыць
У пылку пушыстая пчала!
...Святаянік кінце ў ложак мужу —
Ад суроку.

Хай не знаць ім зла!

Любоў ФІЛІМОНАВА

Я сэрца аддала б за песню,
Што лепш, за мяне праспявае
Бадзёры і шчыры прадвеснік
Світальнага роднага краю.

А я яе доўга шукала
Сярод штодзённых падзей,
А я яе сустракала
Сярод незнаёмых людзей.

Урыўкамі: ценом, словам,
Стукатам капытоў,
Спевам напалузнамым,
Вясновай лістотай густой.

Як песню знайсці тую!
Я не зраблю адкрыццё —
Песня тая існуе,
Завецца яна — жыццё.

Валянціна КОЎТУН

АЛУНДАЎ КАМЕНЬ

У цэку — полымя дыханне:
Дрыжыць агонь,
Цвярдзее шкло.

Яго разцы балюча раняць,
Нібы жарптушчына крыло.

Крыло!
Яно палётаў прагне.
Далонь мая, цвярдзейшая стая,
Хай выведзе алундаў камень
Жыцця ўпэўненую грань.

Хай камень выража ўзоры,
Якімі час мой шлях зашкліў,
Агну круты, вірлівы нораў,
Яго тугія мазалі.

Малюнак абаўе, як церне,
Крышталь успыхне пад лязом.
Здаецца, зараз пырсне зерне
З дрыготкіх цвёрдых каласоў.

Хай кроіць,
крэсліць,
рассякае
Будзённасць шэрую агонь.
Алундаў камень правярае
На вытрымку маю далонь.

Людміла ЗАБАЛОЦКАЯ

ГРАВЮРА

Гравюра чорна-белая...
Канцлагер Трасцянец.
І распач скаланне:
Тут людзі пачарнелыя.
Абвугленыя сляць,
Да сцен скарэлых мосцяцца.
Нібы над сцежкай мосцікі
Бярозанькі рыпяць.
Гравюра, як пратэст:
Учора не паўторыцца.
Крычыць сама гісторыя.
Навшта тут падтэкст!

Геніям кароткі вельмі век
Геніям — жыцця агонь адвечны.

Хай не копціць неба чалавек,
І цяжару больш бяра на плечы.
А памалу адкаркоўваць дні, —
Што у гэтым! Да сябе знявага.
Лепш на быстрым праімчаць кані,
Чым надточваць кожны вечар звягу.
Лепш згарэць, нібыта Жанна д'Арк,
За людзей, за іх жыцці і справы,
Чым сябе бяздушнасці аддаць,
Кожны дзень свой баль мяшчанскі.

правіць,

Алена КОБЕЦ-ФІЛІМОНАВА

ПЛАЧ ЮЛЬКІ

Ты ведаеш маю старонку!
Ты чуў хоць раз хатынскі зван!
У небе песні жаваронкаў,
А на зямлі:
Дзін-дон!.. Дзін-дон!..

Паслухай плач сёвай бабулькі,
Яе састарыла вайна.
Хоць не жыла ў Хатыні Юлька,
Пажар той бачыла яна.

— Ой, дзеткі! Як малюла жыта,
Прыслухалася — гром, не гром,
А сонца цямянае, нібыта
Крумкач закруў яго крылом.

Але не гром грымеў — гарматы,
І не крумкач ляцеў, а дым,
Палалі ўсе ў Хатыні хаты,
Людзей у хлест загналі каты
І папалілі ўсіх у ім.

— А як пайшлі з Хатыні каты,
Мы ня пажар, на дым яго —
А ўжо няма ніводнай хаты,
І ратаваць няма каго.

І зноў галосіць, плача Юлька,
Зноў вецер вые ёй у лад.
Галосіць сёвая бабулька,
Як трыццаць год таму назад.

— Цяпер Хатынь для нас
святыхня
Боль і любоў, ноч і святло.
Мы звалі ўсе яе — Хатыня...
Так паскавей было.

Ты ведаеш маю старонку!
Ты чуў хоць раз хатынскі зван!
У небе песні жаваронкаў,
А на зямлі:
— Дзін-дон!.. Дзін-дон!..

Раіса БАРАВІКОВА

ШЛЯХ-ПУШЧА

Ен і араў, і паляваў,
Быў рослы, дужы і відушчы
То і чалавек, які назваў
Мясціну гэтую Шлях-Пушчай.
З'явіўся тут упершыню,
Палючы за дзікім зверам,
Упадабаў ён цішыню
І пушчы векавай паверыў.
Паставіў хату і ўзяло
Пачатак свой з сівых стагоддзяў
Палесся мілага сяло
У харастве лясных разводдзяў.
Сюды ідуць на вадапой
Вышыняў срэбных далягляды
І дрэвы дораць на распой
Свой сок бярозавым паглядам.
А песпрабуў яго, глыні!
І назаўжды ўтрымае памяць
Шлях-Пушчы мілае агні
І далі верасовай замець.
Закопе ў вочы водблеск блях
На дахах, змочаных расою.
Пабачу ў небе Млечны Шлях,
Снажу: Шлях-Пушча прада мною.

Сын твой буяніць.
— Хай буяніць. Не змерзла!
— Не. Як з малым у атрадзе!
— Шчэ калі тое што. Паглядзім.

— Карнікі!!!
— Дзе!
— Глядзі, каля вёскі.
— Недарэчы...
— Цягнік ідзе!
Рыхтуй сустрэчу!
— Юлька, у лес!
Я прыкрыю...
Іх няма...
І ўзяцелі ў паветра шпалы!
— Гэта вам за тату, звяры!
— Юлька, у лес!
— За Хараму, за вёскі параненыя!
— Юлька ў лес!!!
— Ты гары, наш касцёр, гары!
— У лес!
— Што заткнулі гарлянку!!
Адходзь!!! Ады...
Янка! Янка!
— Сонца маё, і ты яшчэ свеціш!
Што ж гэта робіцца на белым свеце!

Неба, чаго ты маўчыш, не раскоleşся!
Маці-зямля, чаму не расступішся!
І не прыдумаеш ворагу кару!

Глянь, наляцелі, як чорная хмара,
Глянь, наваліліся воўчаю зграяй,
Рукі скруцілі,
Абласамі білі:
— Дзе атрад!
Адвядзеш у атрад.
Жывою адпусцім назед.

— Ды я лепей аслепну, гады!
— Асляпіце яе. Парадан!
Гавары! А не то замоўкнеш
Не на дзень, не на два—навечна!

Вы—ваўкі... У вас няма чалавечага...
Янка, Яначка, тата...
Там, у Янкі, адна граната.
І яму не патрэбна...
Загінуў...
Мне б яе!
Мне і сыну...
...Як жа доўга я паміраю
Мой сыночак святла не ўбачыць...

Разам з сэрцам маім дагарае
У небе сонечны мячык...

Я—бяроза,
і я расту!
Грае косамі вецер.
Цела белее...
ў чорных адмецінах.
Гэта рукі мае вязалі
На грудзях маіх выразалі
Слова грознае «парызанка»,
Засыпалі надрэзы порахам.
Падпалілі мяне жывую...
Не згарэла!

Жыву!
Жыву я!
У трывы падаюць ясныя зоры...
— Юлька я,
Любка,
Зоя!
Я была!
Я жыла!
Любіла!
Ты Зямля мяне не забыла!

Зноў дажджамі шуміць наваколле.
Пад маім бярозавым голлем
Зноўку шэпчацца Юлька з Янкам.
Тут яны сустракаюць ранак.

— Сляпы дождж! Сляпы дождж!
Дожджык дожджык, прыпусці,
Юльцы трэба падрасці,
— Дожджык, дожджык, перастань,
Паляцім у Беразань,
— Дожджык, дожджык, перастань,
Янка вучыцца пятаці!
— Паглядзі, бярозка прагнулася!
Чуеш! Сок у ёй цюкае...
— Гэта ж сэрца тваё, Янка, стукнае!
— Мо, тваё! Дай прыкласці вуха.
— Слухай.
— Слухаю:
— Юлька я,
— Любка,
— Зоя.
— Я была,
— Я жыла.
— Любіла!
Ты, Зямля мяне не забыла!

ЛІТАРАТУРНЫ ЗБОРНИК

МІНСК - МАСТАЦКАЯ ЛІТАРАТУРА

1975

БАГАТАЯ беларуская восень прынёсла нам яшчэ адзін дарунак: выдавецтва «Мастацкая літаратура» выпусціла ў свет першы літаратурны зборнік «Даліягляды», які задуманы як перыядычнае выданне для азнаёмлення беларускага чытача з лепшымі творамі братніх літаратур, прагрэсіўнай літаратуры свету.

«Гэта выданне народжана самім жыццём: кніга паяўляецца ў час, калі асабліва актуальнай і важнай робіцца праблема культурных узамасувязей паміж людзьмі, народамі і краінамі, калі ўзаемаабмен духоўнымі набыткамі адбываецца ўсё больш значную ролю ў справе развіцця супрацоўніцтва, умацавання дружбы і міру на зямлі», — такімі словамі ад рэдакцыі адкрываецца зборнік. Рэдкалегія яго (галоўны рэдактар Ніл Пилевич, укладальнік Барыс Сачанка) ня мала зрабіла для гэтага выдання. Абсаліт дзеяння яго, сапраўды, шырокія — знаёміць чытачоў нашай рэспублікі з творами братніх савецкіх літаратур, краін сацыялізму, з лепшымі творами літаратуры сусветнай. На Украіне такую задачу ажыццяўляюць два выданні: «Сувірыя» і «Веснік». Выхад першага такога зборніка ў Беларусі засведчыў, што інтэрнацыянальны сувязі нашай літаратуры мацнеюць, што яна займае пачэснае месца сярод літаратур нашай краіны, становіцца ўсё больш вядомай у свеце. Канкрэтныя звесткі аб гэтым ёсць у зборніку, у раздзелах: «Голас наш чуецца далёка», «Пра нас пішуць», «Хроніка

* «Даліягляды». Літаратурны зборнік. Мінск, «Мастацкая літаратура», 1975.

выданняў перакладной літаратуры 1970—1974». Так, Душан Слабоднік (ЧССР) у артыкуле «Проза высокіх маральных крытэрыяў» гаворыць аб росквіце беларускай ваеннай прозы, аб панулярнасці ў ЧССР твораў І. Мележа, І. Шамякіна, В. Быкава, Я. Брыля, А. Адамовіча, І. Навуменкі, І. Пташнікова, М. Лобана, М. Стральцова, У. Караткевіча, аб пісьменніцкім майстэрстве нашых аўтараў, іх умённі знаходзіць натураль-

рэдактара за тое, што і ў якім выглядзе прапануецца чытачу. Я не хачу казаць нічога бллага пра падборку вершаў і прозы рускіх аўтараў у першым томе «Даліяглядаў». Хачу падкрэсліць толькі, што выдаўцам тут трэба быць прынцыповымі і дакладнымі. З польскай мы бачым у зборніку верш «Павія» Ул. Бранеўскага і аповяданне «Сыны» Т. Ружэвіча (пераклаў аднаведна Ю. Гаўрук і Я. Брыль). Далей ідуць

стаў Незвал, Станіслаў Костка Нэйман, Іозеф Гора, Марыя Пуйманова, Вілем Звада, Лаца Навамескі, Андрэй Пляўка, Ян Костра, Ян Павічын, паэты сярэдняга і маладога пакалення — Ш. Жары, І. Скала, К. Томашэч, М. Фларыян, М. Валек, В. Мігалік і інш. Не маючы магчымасці меркаваць аб якасці паэтычных перакладаў, зазначым, што напісанне адных і тых жа імён рознае ва ўступным артыкуле і ў мастацкім тэк-

сцігнуты ўсе тайны тэхнікі, ужо няма першае свежасці. Такая воль трагедыя творчасці». Далей ідуць аповяданні Лілі Промет «Халасцяк», Эрні Крустэна «Немаўля». У нас з'явіўся і свой перакладчык з літоўскай мовы Аляксей Радзівіл, які спецыяльна вывучае мову нашага суседа і даўняга друга, знаёміцца з літоўскай літаратурай, якая мае багатыя здабыткі як у паэзіі, так і ў прозе. Адзін з выдатных паэтаў Літвы Юсцінас Марцінкявічус, аўтар вядомых у нас паэм у рускіх перакладах «Кроў і попель», «Сцяна», «Міндаўгас», прадстаўлены невялічкай паэмай «Номо юам» (Я чалавек). Праўда, гэта не лепшая з яго паэм, але таксама цікавая і арыгінальная па форме. Аўтар імкнецца ў ёй да сімтону, да гранічнай сцісласці, раскрывае драматызм існавання сучаснага чалавека ў свеце:

Я чалавек...
...наверсе,
на зыбтай лодцы часу
мне нурыцца цімаю
і гоімідь хваласлеў:
Цябе, чалавек, выхвалю!
Выхвалюем і богаслаўлем!
...а ўнізе
голюю спіну паласуюць,
бізуны НЕАБХОДНАСЦІ,
і пах ірвыі заглушае
пах цімаю...

Маючы такіх добрых перакладчыкаў з розных моў і такіх знаўцаў роднай мовы, як Я. Брыль, Я. Семіяноў, Ю. Гаўрук, Я. Скрыган, М. Лужайцін, Ф. Янкоўскі, мы ня пер можам на старонках сваіх «Даліяглядаў» знаёміцца непасрэдна з літаратурамі нашай краіны і свету; ёсць жа ў нас і інстытут замежных моў, дзе працуюць спецыялісты, дзе рыхтуюцца перакладчыкі з англійскай, французскай, іспанскай, нямецкай, некаторыя з іх прынялі ўдзел у гэтым выданні, а ў далейшым такое супрацоўніцтва стане яшчэ больш актыўным, бо, як абвясціла рэдкалегія зборнік будзе мець на ўвазе літаратуру ўсяго свету. На яго старонках змогуць друкаваць свае артыкулы і наведвальнікі навуковыя работнікі, якія займаюцца вывучэннем літаратурных сувязей і зрабілі ўжо добры пачатак у гэтым кірунку.

З выходам у свет «Даліяглядаў» беларуская літаратура набывае ластарка, у якое можна бачыць сябе і параўноўваць з іншымі. Вітаючы нараджэнне новага літаратурнага зборніка, жадзем яго рэдкалегіі планамернай, этанакіраванай работы, такой важнай і неабходнай у наш час, калі народы свету хочуць жыць у міры і дружбе.

М. БАРСТОК.

НАРОДЖАНА ЖЫЦЦЁМ

ны кантакт паміж мінулым і сучасным, ствараць драматычныя калізій, яркія характары.

У публікацыі Я. Семіянона адзначана, што на анталогію беларускага аповядання «Буслы над балотамі» (вышла гады два таму ў ГДР) паявілася больш дзесяці рэцэнзій у часопісах і газетах ГДР, Аўстрыі, Заходняга Берліна, ФРГ, Швейцарыі.

Аб шырокай вядомасці ў Народнай Польшчы твораў В. Быкава, Я. Брыля, І. Шамякіна, П. Броўкі, П. Глебкі, А. Куляшова і асабліва паэзіі М. Танка гаворыцца ў артыкуле Марыі Чурак. З задавальненнем адзначае яна, што ў апошнія дзесяцігоддзе пераклады беларускіх твораў усё часцей робяцца з арыгіналаў («Траянэя ракета» В. Быкава, «Сэрца на далоні» І. Шамякіна, «Глядзіце на траву» Я. Брыля).

Немалая заслуга ў гэтым Лёўцінскага выдавецтва.

На старонках першага тома «Даліяглядаў» змешчаны творы розных жанраў: урывак з рамана М. Шолохава «Яны змагаліся за Радзіму» ў добрым перакладзе М. Лужаніна, шэраг аповяданняў і вершаў на ваенную тэму, пачынаючы з выхад зборніка прыпадае на год, калі адзначаецца 30-годдзе Перамогі над гітлераўскай Германіяй. І таму зусім апраўдана ў ім прысутнасць вершаў А. Твардоўскага «Той дзень, як скончана была вайна», К. Сіманова «Ты помніш, Алёша, дарогі Смаленшчыны» (пераклаў М. Аўрамчыч). З рускай літаратуры чытач яшчэ знойдзе ў «Даліяглядах» выдатнае аповяданне Ю. Нагібіна «На ціхім возеры» (пераклаў Ф. Янкоўскі), кароткія аповяданні В. Бялова і В. Шукшына.

Рускую літаратуру, як вядома, беларускі народ чытае ў арыгінале, і гэта вельмі добра. Але ж гэта і вельмі навішнае адказнасць перакладчыкаў, укладальніка і

падборкі твораў: старойкі з чэшскай і славацкай паэзіі, украінскія аповяданні, кашубская паэзія, эстонская проза, ёсць пераклады з балгарскай, літоўскай, іспанскай, нямецкай моў, нізка санетаў Р. Гамзатава ў перакладзе Я. Семіянона. Трэба зрабіць адзін невялікі заклід шанунаму перакладчыку, які піша ва ўступным слове, спасылалючыся на «бессмертныя пушкінскія радкі: «Суровы Дант не ганьбаваў санетам» — ці атрымасца гэты радок пушкінскім, калі беларускае «не ганьбаваў» перакласці на рускую мову? Наўрад...

Можна зрабіць таксама папрок аўтару публікацыі А. Гардзіцкаму: улічаны не ўсе факты выданняў беларускай літаратуры за мяжой і замежжы ў нас. Так, не названы аповесці В. Быкава «Абеліск» і «Сотнікаў» на чэшскай (Прага, 1974), балгарскай (Сафія, 1974), «Сотнікаў» на англійскай (Лондан, 1972) і французскай (Парыж, 1974) мовах, п'еса А. Макабіка «Трыбунал» на славацкай мове (Браціслава, 1972), кніга «Паэты Парыжскай Камуны» (пераклад з французскай мовы, Мінск, 1971), «Анавітанні пра Георгія Дзімітрова» (Мінск, 1972) і інш.

Добра, што пра менш вядомых у нашай рэспубліцы пісьменнікаў даюцца біяграфічныя даведкі — Тадэвуша Ружэвіча (Польшча), Луіса Фюріберга, аднаго з пачынальнікаў літаратуры новай Германіі; Івана Вострыкава (Балгарыя), друкуюцца партрэты (фота) некаторых з іх, але чамусьці не ўсіх. Да некаторых падборак — чэшскай і славацкай паэзіі, кашубскай паэзіі — даюцца невялікія ўступныя артыкулы, дзе адзначаюцца найбольш значныя вартасці той ці іншай нацыянальнай паэзіі, называюцца яе найбольш відныя творцы. У чэшскай і славацкай паэзіі гэта Вітаз

це, Савівады, як усё ж правільна будзем пісаць мы ў далейшым імя паэта — Іозеф Гора (як ва ўступе) ці Езэф Гора (як у самой падборцы) Іозеф Мігалковіч ці Езэф Мігалковіч? Больш правільна, мусіць, апошняе, таксама, як у раздзеле «Спадчына» больш правільна, відаць, было б пісаць Булгакаў, а не Булгакоў.

Прымемным было знаёмства з кашубскай паэзіяй (перакладчык і аўтар ўступнага артыкула А. Траяноўскі). З артыкула мы даведваемся пра гісторыю і месца бытавання славацкага народа кашубаў, нематэрыяла, але цікавага і самабытнага, з сваёй гісторыяй і культурай. Вось як стала разумее значэнне паэзіі кашубскай паэт Алензы Нагел, адзін з дзесяці прадстаўленых у падборцы.

Паэзія — гэта не ваенні, не чары каханья.
Паэзія — гром навальніц і зброя змаганья...

Імі паэтызуюцца прыгажосць роднай зямлі, услаўляецца мужнасць партызан, праўленая ў мінулай вайне з фашызмам. — «Мы выйшлі зноў на бой крывавай, наш лёс — радзімы-Польшчы лёс», стойкасць і адвага народа, што выстаіць, не скардзіцца яго беражлівых адносін да сваёй культуры, мовы — «родная мова мая, дзе плыць твая сьлёза бярэ: ці з азёраў спакійных і чыстых, ці з глыбіняў жыцця і вяхю, ці мо з болю людскога спрадвечнага...»

Падборка эстонскай прозы адкрываецца «маргіналіямі» Фр. Тууласа, дзе ёсць цікавыя думкі аб літаратуры, аб творчасці наогул. (Пераклады Я. Скрыгана).

«Калі чалавек мае юнацкую свежасць пачуццяў, у яго няма практыкі мастацкай работы, а калі нарэшце спа-

ГАЛОЎНАЕ І ПАБОЧНАЕ

Перачытваю першую кніжку Ніны Загорскай і зноў спыняюся на вершы «Песні продкаў»:

Я не клічу вас:
«Людзі, глядзіце назад...
Ідзіце — наперад! І вышай!...»
Толькі песні продкаў сваіх не забывайце!
Глядзіце, каб так не выйшла,
што вы — бізродныя...
Хачу, каб заўсёды вы помнілі
Наказы зямлі сваёй роднае.
Веражыце зямлі галасы.
Сказана проста, але шчыра.
Верш гэты лепшы ў збор-

Н. Загорская, Радар Серыя «Першая кніга паэта». Мінск, «Мастацкая літаратура», 1975.

ніку. Любоў да Радзімы, да таго кутка, дзе вырасла паэтэса, расправіла крылы для палёту, прысутнічае ў многіх яе творах. У гэтым сэнсе характэрнымі з'яўляюцца вершы «Ваюя з роднаю зямлёю разлучыцца...», «Колеры зямлі».

Н. Загорская ўжо мае пэўны жыццёвы і творчы вопыт. Яна скончыла Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, дзесяць год працавала на тэлебачанні ў Брэсце, вучылася ў Мінскай вышэйшай партыйнай школе пры ЦК КПБ. І маладой мы называем адносна, як прынята звычайна да аўтара, што прыходзіць

да чытача з першай кнігай.

Адаючы ў многіх сваіх творах перавагу верлібру, яна піша даволі кваліфікавана. Для прыкладу назаву дзве мініяцюры. Вось адна з іх:

Чалавек сустрэну з абпаленым тварам — ці з пустым рукавом — вайна.
Дрэва, у якім замест сэрцавіны вуголь, — гэта таксама вайна.
Вёска, дзе звоніць

усе камяны, — вайна!
Гэта — «Трывожная памяць». А ў другой мініяцюры чытаем:

Калі ў далонях сваіх сыновых далоняў адчую цяпло — планеце ўсёй хэпіла б мацярынскай любові майя.

У радках і трывога за чалавечы лёс, і лёс самога чалавека. Паэтэса ўмее адным штрыхом, адным запамінальным вобразам выказаць думку пераканаўча, уражліва.

Вядома, ёсць і тое, што мяне, чытача, не задавальняе. Напрыклад, слабай атрымалася наступная мініяцюра:

Хто падпаіў цябе, восень? Польшчым яркім згараеш...

Няўжо за якую правіннасць Сябе самагубствам караеш?..

«Сябе» і «самагубствам» — удакладненнем, безумоўна, лішняя.

Ёсць і іншыя вершы, у якіх адчуваецца вучнёўства, заўважасца павярхоўнасць. Але пры прачытанні застаецца лепшае. А яно мне бачыцца ва ўжо названых вершах, а таксама ў творах «Роздум ля помніка», «Палесе — лясная песня», «Апаленае крыло», «Пасівелі мае бірозы», «Аднакласніца». Калі прыняць пад увагу, што ў зборнік «Радар» увайшоў трыццаць тры вершы, для пачатку не так і блага.

М. ХАМЯНКОУ, слухач ВПШ пры ЦК КПБ.

Янку СКРЫГАНУ — 70

16 лістапада вядомаму беларускаму праізаіку Янку Скрыгану спаўняецца 70 гадоў. З гэтай нагоды праўленне Саюза пісьменнікаў БССР накіравала юбіляру прывітанне, у якім саворыцца:

«Дарагі Іван Аляксеевіч!
З выпадку 70-годдзя з дня нараджэння шлём Вам, вядомаму беларускаму пісьменніку, прызнаванаму майстру прозы, свае шчырыя віншаванні.
Вы рана пайшлі шукаць шлях у літаратуру. Працавалі ў рэдакцыі Слуцкай газеты «Вясковы будзённік», а затым у рэдакцыі «Чырвонай Полыччыны». На старонках гэтых газет з'явіліся Вашы першыя нарысы, вершы і апавяданні. Вы прымалі актыўны ўдзел у літаратурных аб'яднаннях «Маладняк» і «Літаратурна-мастацкая намуна». Адна за адной выходзіць Вашыя кнігі — «Затона ў бурях», «Шугае сонца», «Недалісны профіль», «Сустрачы». Вы з'яўляецеся адным з тых пісьменнікаў, якіх закладвалі асновы беларускай савецкай літаратуры.

Пасля Вялікай Айчыннай вайны пачаўся другі этап Вашай творчасці. Чытачы атрымалі Вашы новыя кнігі — «Апавяданні», «Наталя», «Няпрошаная сябра», «Скажы адно слова», «Свая аповесць», «Кругі».

Пільная ўвага да людзей працы, умённе паказаць унутраны свет чалавека, прыгажосць і багацце роднага краю — вось неад'емныя рысы Вашага таленту. З глыбокіх крыніц жыцця Вы чэрпаеце сюжэты, канфлікты, вобразы.

Шмат клопату і энергіі аддалі Вы ў свой час супрацоўніцтву ў рэдакцыі часопіса «Полымя», а потым у Галоўнай рэдакцыі Беларускай Савецкай Энциклапедыі.

Вы ўважліва ставіцеся да маладой літаратурнай змены, часта выступаеце ў друку з артыкуламі аб праблемах літаратурнага майстэрства, аб працы пісьменніка над мовай.

Жадаем Вам, дарагі Іван Аляксеевіч, новых творчых здзяйсненняў, доўгіх год жыцця, шчасця».

Рэдакцыя штодзённіка «Літаратура і мастацтва» далучаецца да гэтага віншавання і ад усяго сэрца жадае юбіляру моцнага здароўя, новых творчых поспехаў.

РЭПЛІКІ

НЕ ЗАЎВАЖЫЦЬ НЕЛЬГА

Усе большую папулярнасць набывае ілюстраваны «Тэатральны календар», які выдаеца Ленінградскім аддзяленнем выдавецтва «Іскусство». У адзначуюца знамянальныя даты з гісторыі драматычнага і музычнага тэатра, цырка і эстрады нашай краіны і ўсяго свету. Кожны артыкул багаты на даведны апарат, які называе крыніцы звестак аб тым або іншым дзеячы, спектаклі, п'есе.

Напрыклад, «Тэатральны календар», 76, які ндаўна паступіў у нінгарні, мае звесткі пра 200-годдзе з дня заснавання Вялікага тэатра СССР і соты год нараджэння выдатнага рускага савецкага драматурга К. Транёва, аўтара класічнай «Любові Яровой»; пра 50-годдзе з дня выхаду ў свет геніяльнай кнігі К. Станіслаўскага «Маё жыццё ў мастацтве» і 100-годдзе з дня смерці польскага драматурга-класіка А. Фрэдра... Па старонках выдання рассыпаны факты, звязаныя з тэатральным мастацтвам нашай рэспублікі (напрыклад, спаўняецца 75 гадоў народнаму артысту СССР І. Фяўскаму, які прымаў удзел у стварэнні танік спектакляў, як «Апошнія», «Хто смеецца апошнім» і «Мілы чалавек» у маладзёўцы, і «Ворагі» ў коласавіцы). Есць і старонкі, прысвечаныя 50-годдзю стварэння Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Януба Коласа.

Вось тут і далучаны, на жаль, прыкрыя памылкі, не заўважыць якія нельга.

Па-першае, друкуецца зды-

мак нібы са спектакля «Людзі на балоне», які ніколі не іграў коласавіцы. Інцаніроўна рамана І. Мележа была пастаўлена Беларускам дзяржаўным акадэмічным тэатрам імя Янкі Купалы ў 1966 годзе. Дастаткова было складальнікам календара пагартаць энцыклапедычныя даведнікі, каб пазбегнуць гэтай недарэчнасці.

Па-другое, няправільна ўназана ганаровае званне артыста М. Звездачотава. І тут варта было б толькі зазірнуць хоць бы ў «Тэатральную энцыклапедыю» (том 2, стар. 764).

Наўрад ці правільна сцвярджаюць, быццам К. Саннікаў быў з тых, хто «связаў сваю жыццёвую менавіта з тэатрам імя Януба Коласа. Выдатны анцёр і рэжысёр беларускай сцэны, ён вучыўся ў студыі, з якой потым быў створаны Другі БДТ (пазней тэатр імя Януба Коласа), але працаваў у ім толькі пяць гадоў. З 1937 г. ён быў рэжысёрам Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, дзе за чвэрць стагоддзя і стварыў самыя выдатныя свае сцэнічныя работы. Калі ўлічыць, што К. Саннікаў і перад паступленнем у Беларускаю драматычную студыю працаваў у Першым БДТ, дзе іграў ролі ў спектаклях «Рысь» Э. Анжэні і «На дне» М. Горькага, то стае відавочнай неадкладная фармулёўка сказаў а даччыніні да К. Саннікава — «связаў...»

Пажадана, каб складальнікі больш уважліва ставіліся да матэрыялаў, друкуемых у календары.

Б. ГУК.

ТРЭБА МЕРУ ЗНАЦЬ

З творчасці маладога праізаіка Алега Ждана знаёммы не толькі беларускі чытач, але і ўсесаюзны. Творы яго друкаваліся ў часопісах «Неман», «Юность», «Сибирские огни», «Молодая гвардия» і адрозны былі заўважаны. Аўтар расказвае пра нашага маладога сучасніка, паказвае становленне яго характараў. У цэнтры ўвагі пісьменніка — сённяшнія рабочы чалавек.

Шмат добрага можна сказаць і пра першую кніжку А. Ждана «У час развіцця», што не так даўно выйшла ў выдавецтве «Мастацкая літаратура». Ад наймення апавесці і шэсць апавяданняў, якія сілалі яе змест, аб'ядноўвае адзінаства аўтарскай задумкі, імгненне вызначыць маральны вопіў свайго героя. У творах А. Ждана жыццё падаецца без прыкрасаў. І тут, безумоўна, шмат даюць уласны назіранні: аўтар змяніў шмат прафесій. Ён працаваў мантажнікам Карагандзінскага металургічнага камбіната, ліцейшчыкам Мінскага трантарнага завода, інжынерам-дыспетчарам лесапрамысловага комплексу.

Праўда, як нам здаецца, на маладога чалавека А. Ждан налінілі глядзіць павярхоўна, аднабакова. Усе героі яго, як быццам неблагія хлопцы, але бяда ў тым, што яны заўважаны любіць выпіць. Расказваецца аб гэтым (асабліва ў апавяданні «К») ледзь не... са смакаваннем.

Не будзем галаслоўнымі і дамо слова аўтару.

Апавяданне «Еўропа-Азія». Едзе ў адпачынак Арцём Халіпаў, хлопец працавіты, шчыры. Чым жа ён займаецца ў даро-

зе? Заводзіць знаёмствы, а яшчэ...

«Он прижал ладонь к губам и гулко хунул».

— Видишь? И закутись только нечем. А у нас огурчики сладкие, малосольные».

«Пошел в ресторан, выпил сто дадо настроения...»

«Тот долго мялся, потом достал из шифчика четвертинку».

— Неужто на двоих? — засмеялся Артем. (Гэта ўжо дома, у брата).

Разумееш Косціка з апавядання «Усе грошы з нашальком». Доўга не быў у родных мясцінах, а цяпер прыехаў па тэлеграме і не застаў маці. Памёрла яна. Але ж навошта аўтару ў душу героя ўвесць час «падліваць» спіртное?!

«В послышке оказалось сало, колбасы круг и четвертинка водки. Он засмеялся, увидев бутылочку, и тут же с другом, не сходя с места, вынул ее из горлышка и закусил».

— Получку еще не просадил?

— Пока что есть.

— Ну, ладно... Пить надо бросать да жениться».

— До бутылки не хватает?

— усмехнулся он.

— Ну да! — крикнул тот обрадовано...»

«В середине следующего дня опять пришли «нушцы», принесли с собой водки...». «Еще не раз бегали в магазин, Костик много пил и сильно пьянел...»

Так і хочацца крыкнуць аўтару:

— Паслухайце, колькі ж можна «паіць» герояў! Трэба і меру знаць.

Ул. АРЦЕМЕНКА.

ВЫПУСКАЕ «ДЕТСКАЯ ЛИТЕРАТУРА»

Пісьменніца Алена Кобец-Філімонца ў час аднаго са студэнцкіх семестраў працавала рэдактар з навінцамі прафесійна-тэхнічнага выдзялення вышэйшай школы. Пра іх жыццё, працу і адпачынак яна расказвае ў новай апавесці «Стой,

машыніст».

Палюбілася чытачам і апавесць Алены Масарэні «На баровых тонах». Яна выходзіла ў выдавецтве «Беларусь», друкавалася ў часопісе «Неман». Цяпер выдаецца асобнай кніжкай у «Детской литературе».

ПАСЛУГІ МАГАЗІНА-САЛОНА

Гандлёвыя цэнтры горада Барысава прынялі папаўненне. На праспекце Рэвалюцыі адкрыты магазін-салон. У ім — шырокі выбар твораў жывапісу, графікі, мастацкіх мініячур, вырабаў прыкладнага мастацтва. Што датычыць апошніх, то іх пастаўляюць не толькі прадпрыемствы Беларусі, але і іншых саюзных рэспублік.

У магазіне-салоне аматары

жывапісу могуць набыць малбурты, розныя фарбы, спецыяльныя картон і паперу для малювання. Для прапаганды лепшых узораў выўленчага мастацтва працуе пастаянная галерэя-выстаўка.

Жыхары і наведвальнікі горада ахвотна карыстаюцца паслугамі магазіна-салона.

П. БАРОДКА.

РОДНАСЦЬ ЛЁСУ І ПЕСНІ

Гэтага лета, пры сонечным і цёплым надвор'і давялося мне сёць дома. Дарога не так і далёкая. Трэба сесці ў аўтобус і паехаць па Слуцкай шашы. Як кончыцца лес, за Шышчыцамі, і будзе палаява Слуцчына. І там аднаго дня ехаў я старасвецкім транспартам — на калёсах, у якіх быў запрэжаны паслухмяны Сівя, адзін з тых вясні каней, якія засталіся на ўсю брыгаду. Ехаў паўз Жукі, Пранікі, па Стараселлі, за якім яшчэ стайць у полі стары, з абламаным крылле ветрак, можа, апошні га даўно механізаванай, добра ўробленай трактарамі Слуцчыне.

За Стараселлем — Труханавічы. Тыя самыя Труханавічы, у якіх нарадзіўся беларускі пісьменнік Янка Скрыган.

Паволі ішоў Сівя. А я нібыта зноў трапіў у свет Скрыгановых апавяданняў і апавесцей. Здавалася, што ўбачу раптам у полі яго Наталлю, закірую да Кірылы на хутар навіцэ каня і напіцца самому... Чулася шчырае, жывое слова пісьменніка, сказанае назаўсёды, — сказанае мастацкім словам часу непадуладна! — аб прыгажосці роднае зямлі, пра сям'юўскую любоў да яе і яе людзей.

А лёс у адносінах да Я. Скрыгана быў суровым, хача і спаданым. Суровым за тых выпрабаванняў, якія адпусціў на долю пісьменніка.

«...Цяпер я гляджу на сваю біяграфію, як на далёкі сон. Мая біяграфія адзасна мне вельмі добрай, і я здзіўляюся, як многа ў ёй змешчана. Я знаў і трагізм, і роспач, зведаў пану радасці і надзей...»

Янка Скрыган — майстар беларускага апавядання, ім напісаны такія творы, якія могуць впрыгожыць любую літаратуру. Але гэтая справядлівая і высокая ацэнка часам перашкаджае ўбачыць творчасць пісьменніка цалкам, зводзіць вынікі ўсяе зробленае ім работы да паасобных удалых апавяданняў.

А справа ў тым, што калі глянуць і на першыя творы пісьменніка, юнацкія і па настрою, і па думцы, і на апошнія, глыбокія і разумныя, унікае адчуванне, што ты ўвесь час чытаў

адзін твор, які настойліва пісаў пісьменнік і сведкам напісання якога ты быў. Пісаў сваю аповесць, як некалі сказаў ён сам. І ў ёй імкнуўся паказаць свой народ на дарозе ад герайчных паслярэвалюцыйных дзён да сённяшніх дзён пабудова камуністычнага грамадства, асэнсавань час, асэнсавань лёс народа і самога сябе як мастака. Кніга гэтая глыбокая і праўдзівая, з тых, якія неаднойчы перачытваюцца для душы. Яна не толькі апавесць «Кругі», цікавая і арыгінальная і сваёю пабудоваю, у якой па-новаму ўспрымаюцца паміж лірычнымі адступленнямі і ўспамінамі ўжо вядомыя нам раней апавяданні. У кнігу гэту ўваходзіць большасць усяго напісанага за многія гады літаратурнае працы, бо вельмі ж алметна галоўная ўнутраная задача, засяроджана імкненне пісьменніка ад апавядання да апавядання, ад замалёўкі да замалёўкі сказаць сваё слова пра вялікую душэўнасць і прыгажосць роднага народа, пра яго нялёгка і часам трагічны лёс, сказаць слова вечнае любові да свае бацькаўшчыны.

Уся работа Я. Скрыгана ў літаратуры пазначана знакам высокага майстэрства. Імкненне не сфальшывіць ні ў думцы, ні ў пахунці, ні ў водным руху, ні ў водным слове. Пакутнікі цяжкая паўсядзённая праца, вечны пошук, уласны людзям не толькі таленавітым, але і самавяданым.

У добрага гаспадара заўсёды хапае часу ўправіцца ўпору з усею работай.

І Янка Скрыган успяе не толькі пісаць апавяданні і апавесці, займацца перакладамі.

Многае ў нашай літаратуры за адносна кароткі тэрмін яе развіцця стала ўжо прыналежнасцю гісторыі. Блізкае, але ўсё ж гісторыі... Недаравальна, што мы не маем ніводнае біяграфічнае кнігі пра пачынальнікаў нашае літаратуры, пра нашых класікаў, помнікі, якім пастаўлены не толькі на нашай зямлі; а і за мяжой, як прызнанне вялікіх іхніх заслуг перад чалавецтвам. Яны заслугаюць кнігі, і кнігі пра іх буд-

дуць напісаны. А пакуль што са старонак напісаных Я. Скрыганом, устаюць перад намі, як жывыя, Янка Купала, Якуб Колас, Кузьма Чорны, Цішка Гарны, Платон Галавач, Міхась Зарэчкі, Васіль Каваль, Лукаш Калюга, Мікола Нікановіч і многія іншыя пісьменнікі.

Есць яшчэ ў Я. Скрыгана адзін настаянны клопат і нібоў—родная мова. Мабіць, нішто з нашых пісьменнікаў з такою зацікаўленасцю, з такім веданнем і шанаваннем, з заклапочанасцю не пісаў пра яе, падмаючы важныя пытанні моўнае культуры як першаасновы пісьменніцкага майстэрства, пра якое цяпер рэдка калі дзевядзятца пацуду няхай і суровае, але справядлівае і неабходнае слова, хача даўно наслела патрэба гаварыць пра майстэрства як пра самы падзённы наш клопат.

Гаворачы пра Я. Скрыгана нельга не ўспоміць пра вялікую і неабходную работу, зробленую ім будучы загадчыкам літаратурна-кантрольнай рэдакцыі БелСЭ, пра ягоную працу намеснікам галоўнага рэдактара часопіса «Полымя» ў тых гадах, калі друкаваліся цяпер славутыя «Людзі на балоне» Івана Мележа...

«Лёс кожнага — гэта свой лёс, але без лёсу народа няма і свайго лёсу», — так пісаў Я. Скрыган у аўтабіяграфічных нататках і праз многа гадоў эпіграфам да свае кнігі «Кругі» паставіў словы Максіма Танка: «Біяграфія ў песні маёй і ў мяне — адна». Нялёгка біяграфія і нялёгка, але слаўная песня. І толькі чалавеку са шчырым сэрцам, вялікім талентам і грамадзянскаю смеласцю праспяваць яе, каб уславіць свой народ і сваю герайчную бацькаўшчыну.

Цяпер восень. На шырокіх слудкіх палатках сабраны ўраджай і клпатліва рукою сейбіта кінута ў раліно зерне.

На рабочым сталі пісьменнік чыстыя аркушы.

Вялікае ўдачы яму!
Алесь ЖУК.

«ЛЮБЛЮ АБШАР ЛУГОЎ ПРЫВОЛЬНЫХ...»

НЕЗАБУЎНАЕ

Шмат гадоў назад, на стыну двух вёкоў, у Мінску, на былой Раманаўскай, а цяпер Рэспубліканскай вуліцы, у невялікім драўляным аднапавярховым доміку, жыў мой дзядзька Альберт Францавіч Паўловіч са сваёй сям'ёй. Выхоўваліся ў яго хаце і сідраты, сярод якіх быў і я.

Вечарамі часта збіралася моладзь, тая, хто спрабаваў свае сілы ў літаратуры і проста прыхільнікі паэзіі, мастацтва. Такія сяброўскія сустрэчы дзядзька Альберт называў «літаратурнымі вечарамі». Чувачы былі цікавыя размовы, што часам пераходзілі ў гарачыя спрэчкі. Але часцей за ўсё мо-

І ліставада споўнілася 100 гадоў з дня нараджэння беларускага паэта-сатырыка і драматурга Альберта Паўловіча, які пры жыцці выдаў дзве кнігі: зборнік вершаў «Снапок» (1910) і сваю драму «Васількі» (1919). Сёлета ў выдавецтве «Мастацкая літаратура» выйшаў аднатомнік выбраных твораў пісьменніка. Уступны артыкул напісаў Сцяпан Александровіч. Змяшчаны таксама «Успаміны пра бацьку» Тамары Паўловіч-Кліменка і некаторыя пераклады А. Паўловіча.

Штодзённік, адзначаны юбілей А. Паўловіча, змяшчае ўспаміны яго пляменніка, А. Селедзіўскага і ліст Паўловіча да Якуба Коласа. (Ліст захоўваецца ў Літаратурным музеі народнай песняры).

ладзь чытала вершы, апавяданні.

Сярод тых, хто быў на «літаратурных вечарах», можна было сустрэць Янку Купалу, Уладзіслава Францаўну, Якуба Коласа, Цётку, Змітрака Бядулю, Цішчу Гартнага, Янку Журбу, Алеся Гурло, Уладзіслава Галубіна. Бываў у Доме А. Паўловіча і прафесар Пецярбургскага ўніверсітэта Б. Шыпіла, які прыязджаў па справах у Мінск.

Шмат гадоў мінула, а адчуванне такое, што сёння чую голас Купалы, які чытае свой верш «А хто там ідзе?». З захваленнем слухалі мы Коласа. Выступалі і сам Паўловіч. У многіх сваіх творах ён усплаўляў жыццё, расказаў пра простага чалавеча, смяляўся шчыра, не зласліва...

Моладзь цягнулася да Паўловіча. Добрым дарадчынам ён

быў для У. Галубіна. Альберт Францавіч і сам любіў хадзіць у «Беларускую хатку».

А. Паўловіч займаўся перакладамі, працаваў над стварэннем беларускага правапісу і беларуска-польскага слоўніка. Ён шмат ездзіў па вёсках і гарадах, запісаў прыказкі, прымаўкі, фразеалагізмы. А ў часы адпачынку любіў малюваць алеем ці тушшу, вышываць шэрсцю.

Письменнік прайшоў у даравацкія школы суровае жыццё. Доўгі час працаваў канторшчыкам галоўнай канцлярыі ўпраўлення Лібава-Рамэнскай чыгункі. У спецыяльны час быў бухгалтарам-спачатку ў Мінску, потым у Маскве, а ў 1932 годзе пераехаў у Курск, дзе і памёр 17 сакавіка 1951 года.

Аляксандр СЕЛЕДЗІЎСКИ.

Пісьмо Якубу Коласу

«Высокапаважаны дзядзька Якуб Колас!

Многа прайшло гадоў, якія разлучылі нас, але не змаглі выпетрыць з памяці колішнія дружныя нашы адносіны. Я часта Вас успамінаў. Свежа ў памяці, як Вы мучыліся, падазраючы яду... Я запрапачаваў Вам злікі Судзілоўскага, ён сам вылучыўся і раўі сваім знаёмым, і даў мне для Вас...

Уно адно, што праз дзесяці гадоў пасля я сустрэнаў у друку Ваша імя і фатаграфію, радала мяне, што Вы здаровы, і мы дажылі да вельмі саліднага ўзросту (мне 76 гадоў). Я шчыра быў задаволены і нясклана абрадаваны за Вас — дастойнага заслугі сына Беларусі.

Праўда, мы дужа пастарэлі, трудна цяпер разлічваць, каб мы калі-колічы спаткаліся, але добра і тое, што зможам хоць весткамі аб сабе абмяняцца.

За час да сённяшняга дня я страціў многае: загінула бібліятэка, прапалі мае рукапісы і каленцы — афіша 1851 года на оперу «Сялянна» кампазітарам Станіслава Манюшкі, альбом стальных пер'яў 489 разнавіднаў, збіраў ад 8-гадовага ўзросту. Ненасытны пажар усё паглынуў.

З рукапісаў засталася невя-

лічная частка: між іншым, удалелі вершы: «Мой родны край» (друкаваны ў часопісе) «Страхатлівая старына» (недрукаваны — пабалліс надрукаваць у «Нашай Ніве», каб не пашкодзіць існаванню газеты, пасылаю). Загоне мне ўдалося знайсці два новых спосабы перамяшчэння многазначных лічбаў на многазначныя; першы дае рэзультат адразу, г. зн., пішам множыммае, множыцца — рыска і «пронзведзенне», другі — старачае выпісанне. Абодва спосабы дакладныя і правільныя, імі я нарыстаўся ў бухгалтарскай працы, яны значна прысрешвалі работу.

З канца 1949 года, з прычыны ўпадку сіл, пакінуў сваю прафесію, бо ад 1935 года з'яўляюся пенсіянерам.

Паважаны Канстанцін Міхайлавіч! Маніла, што здзівіўся, самай нечакана я звяртаюся з самай просьбай: не хацелася мне турбаваць Вас, але мне, здаецца, што не адмоўце ў просьбе. Пры выданні ў Мінску кніжачкі «Жывёлаводства» Лісцунга і «Агародніцтва» Штэйна-берга, па паручэнню, я зрабіў першым для кніжкі звыш 200 рысунаў. Подпісы на іх сведчаць аб маёй працы, і мне хацелася б мець гэтыя, ці хоць адну з іх, кніжкі, як дакументы.

Я перапрашаю Вас і вельмі буду ўдзячны за Вашу дабрату і ўвагу.

З высокай паўнамай Альберт ПАЎЛОВІЧ.
Публіцыст Мікалай Беларусіч.

Творы графікаў ГДР у Мінску

У мастацкай творчасці Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі друкаваная графіка і ў тым ліку адзіна са старэйшых відаў графічнага мастацтва, граўюра на дрэве, займаюць вельмі важнае месца. З сярэдзіны 50-х гадоў, калі цікавасць да графікі ў рэспубліцы асабліва вырасла, адным з вядучых цэнтраў графічнага мастацтва пастаянна стаў г. Лейпцыг, сусветна вядомы сваімі штогадовымі кірмашамі, абавязковымі ўдзельнікамі якіх заўсёды з'яўляюцца майстры графікі з розных краін свету. Усё больш шыроку вядомасць набывае і лейпцыгская графічная школа, якую ўзначальвае Вышэйшае мастацкае вучылішча графікі і кніжна-фарміцельскага мастацтва, што выхавала нягледзячы на ​​жыццёвыя перыяды вядомых не толькі ў Германіі, але і за яе межамі.

Выстаўка «Граўюры на дрэве ў акрузе Лейпцыг», адкрытая ў гэтыя дні ў залах Дзяржаўнага мастацкага музея БССР, якая падрыхтавана Дзяржаўным музеем імя Ліндэнаў Альтэнбург, ставіць сваёй мэтай не столькі даць храналагічны агляд развіцця мастацтва лейпцыгскіх майстроў, пачынаючы з 1945 г., колькі прадэманстраваць дасягненні апошняга дзесяцігоддзя, перыяду, калі ўся друкаваная графіка ў акрузе стала перажываць час асаблі-

ва бурнага і плёнага развіцця. Выстаўка параўнальна невялікая па памерах і разам з тым дае дастаткова поўнае і яркае ўяўленне аб напрамку творчых пошукаў вядучых граўюраў — ксілаграфіаў акругі.

Лейпцыг, які з даўніх часоў славіцца мастацтвам кнігадрукавання і выдатнымі майстрамі кніжнай ілюстрацыі, разам з тым не мае, у адрозненне ад такіх гарадоў, як Дрэздэн або Берлін, колькі-небудзь істотных і глыбокіх традыцый мастацтва ксілаграфіі. Тым не менш гэта не перашкодзіла лейпцыгскім майстрам у дзіўна кароткія тэрміны, літаральна на працягу некалькіх дзесяцігоддзяў, стварыць сваю глыбока нацыянальную і самабытную школу граўюры на дрэве, якая абаяраецца не толькі на старыя нямецкія традыцыі, але і на лепшыя дасягненні сусветнай ксілаграфіі.

Выстаўка дэманструе савецкаму глядачу пастаянна цікавасць нямецкіх мастакоў да навакольнага свету, імкненне да глыбокага філасофскага асэнсавання праблем сучаснасці; пошукі адекватнай нашаму часу мастацкай мовы і стылістычнай самабытнасці, якая адлюстроўвае асаблівасці нацыянальнага характару і светаўспрымаання. Сярод прадстаўленых на выстаўцы майстроў у першую чар-

гу хочацца выдзеліць шырока вядомых сусветнай мастацкай грамадскасці Вольфганга Матэера, Герхарда Курта Мюлера, Карла-Георга Гірша, Ганса Маер-Фарэйт.

Прафесар Вольфганг Матэер адзін з вядучых жывапісцаў і графікаў ГДР. Пачаўшы паступаць у займацца граўюрамі на дрэве толькі з 60-х гадоў, ён разам з тым стварыў нягледзячы на ​​жыццёвыя перыяды надзвычай плёны ўплыў на развіццё гэтага віду графікі не толькі ў акрузе Лейпцыг, але і ва ўсёй рэспубліцы. Работы Матэера вельмі строга і сурова і пэўнай вобразнасцю, выразнасцю і прыгажосцю фармальна-рашчэнняў, якія сведчаць аб віртуозным майстэрстве і найвышэйшай культуры майстра. Мастака ўладна прыцягвае да сябе сённяшні дзень з яго напружаным жыццёвым рытмам, з яго штодзённымі клопатамі і праблемамі. Звяртаючыся ў такіх работах, як «Падарожжа на Эльбе», «Плаціна ў Нойензальцы», «Лета», «Хованскі», «Нацюрморт з тэлевізарам», «Пасля вечарыні», да тэм працы і адтэнцыя свайх сучаснікаў, да тэм будаўніцтва сацыялізму ў ГДР, Матэер умее арганічна спалучаць у сваіх творах тонкі лірызм з гарэзлівым гумарам і вясёлай іроніяй, можа надаць

ім сапраўднае чалавечасць і адухоўленасць.

Герхард Курт Мюлер, які шмат гадоў прысвяціў выкладчыцкай рабоце ў Вышэйшым мастацкім вучылішчы Лейпцыга, вядомы ў асноўным як цудоўны кніжны ілюстратар, што даючы і вельмі інтэнсіўна працу ў тэхніцы ксілаграфіі. На выстаўцы глядачы пазнаёмяцца з ілюстрацыямі мастака да твораў Бальзака, Гейнэ, Клейса, Майстру адгольжана ўдаюцца і мізэрныя, вытанчаныя ў сваёй прыгажосці кніжкі і застаўкі, і вялікія, сюжэтная разгорнутыя ілюстрацыі да такіх складаных і глыбокіх твораў, як, напрыклад, раман Г. Клейса «Марыянетачы тэатр». Смешнае і гратэскае ўжываецца ў работах Мюлера з пэўнасцю, якая ідзе ад народнай творчасці, з глыбокім унутраным лірызмам, што вылучае ўсе творы майстра. Вобразамі савецкай паэзіі 20-х — 30-х гадоў навесна адна з лепшых работ мастака апошняга часу, граўюра «Будзёныя», дзе тэму героікі грамадзянскай вайны мастак вырашае ў нечаканым, лірычным ключы.

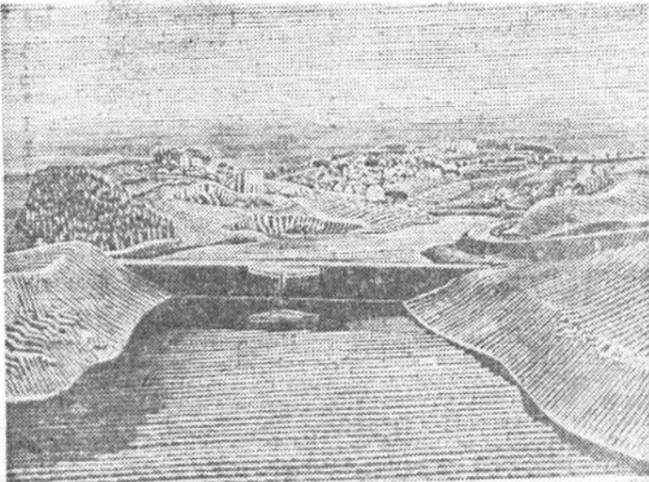
Вобразы савецкай літаратуры гаспадарылі інтуіцыяй і для стварэння адной з цікавых работ выстаўкі: серыі кавяровых ксілаграфій Карла-Георга Гірша, створанай на матывах «Кольчэга» і Бабеля. Традыцыйнай старай нямецкай граўюры на дрэве, бліскуча выкарыстаная мастаком, арганічна злілася тут з майстэрскім ажыццяўленнем лепшых дасягненняў мастацтва XX стагоддзя. Работа са-

праўды арыгінальная і наватарская. Гіршу не толькі ўдалося на дзіва тонка ўвасобіць у сваіх ілюстрацыях дух слаўтай бабелеўскай «Кольчэга», гэтага шэдэўра савецкай літаратуры, але і ўнесці ў іх сваё ўласнае разуменне і ўспрыманне вялікіх гістарычных падзей у Расіі, што, несумнісна, убагачыла яго работы, унесла ў іх новыя, часам крыху нечаканыя аспекты.

Серыі ілюстрацый і асобныя графічныя лісьмы да літаратурных твораў займаюць вельмі значнае месца ў мастацтве лейпцыгскіх графікаў. Разам з тым, падобна Вольфгангу Матэеру, большасць мастакоў, асабліва маладых, галоўнай тэмай сваёй творчасці робяць зварот да сучаснасці, да праблем, якія стаяць перад унутранымі і сусветнай прагрэсіўнай грамадскасцю. Сярод падобных твораў у першую чаргу хочацца вылучыць экспрэсіўную, унутрану напружаную і драматычную работу Франка Рудыкейтэ «Цылі». Вобразы свайго сучасніка, чалавек новы, дэмакратычнай Германіі, якая будзе сацыялізм, увасабляюць у сваіх работах Ганс Петэр Гунд, Барбара Лехнер, Ганс Маер-Фарэйт і Фолькер Штэльніман.

Экспрэсіўныя і дынамічныя, расцяганыя бурным рытмам работы Ганса Маера-Фарэйтэ («Напэўнае тлумачэнне», «Крыж», «Вечарам»), у якіх прыгажосць пластычных і фактурных знаходак спалучаецца часам з гарэзлівым утрыманнем і наўмысным завастаннем вобразных рашчэнняў. Жыццерадаснасць і аптымізм, маладосць, лёгкі, прыгожы гумар — адметныя рысы гэтых работ.

Выстаўка яшчэ раз прадэманстравала самабытнасць і арыгінальнасць творчасці вядучых майстроў ксілаграфіі Лейпцыга, якія шырока выкарыстоўваюць усе магчымыя гэтыя прыёмы, але ў той жа час невячарна-кай па сваіх рэсурсах — тэхнікі. Лейпцыгскія нямецкія графікаў па шырыні і глыбіні закрываюць у іх праблем, па свайму ідэйнаму багаццю і высокіх эстэтычных вартасцях маюць права быць пастаўлены ў адзін рад з тэарамі іх вялікіх папярэднікаў, якія ўнёслі намала бліскучых старонак у гісторыю мастацкай культуры Германіі.

Вольфганг Матэер. «Плаціна ў Нойензальцы».

Габрыэле Меер-Данневіц. Да твора «Карміна Бурача».

Вольга-КАВАЛЕНКА.

Л. Эрлер. «Калыханна».

З. Літвінава. «Танцоўшчыца».

АДБЫЛАСЯ творчая сустрэча актыўнага мінскага вытворча-тэхнічнага аб'яднання імя У. І. Леніна з беларускімі мастакамі, арганізаваная парткомам, камітэтам камсамола, прафсоюзам аб'яднання і Саюзам мастакоў БССР. У ёй прынялі ўдзел народны мастак БССР Андрэй Бембель, намеснік старшыні Саюза мастакоў БССР, заслужаны дзеяч мастацтва БССР Мікалай Гуціеў, мастакі Георгій Паллаўскі, Ігар Глебаў, Яўген Ціхановіч, Яўген Красоўскі, Юрый Няжура дзяліліся творчымі планамі, гаварылі аб садружнасці Саюза мастакоў з рабочымі вытворчасцямі.

У клубе вытворча-тэхнічнага аб'яднання адкрыта выстаўка твораў мастакоў, прысвечаная Міжнароднаму году жанчыны. Экспануюцца жывапісныя палотны І. Ахрэмчыка, В. Сахненкі, В. Вяроцкага, Я. Красоўскага, В. Пратасені, Л. Эрлера; акварэлі і графічныя лісты А. Лось, А. Паслядовіч, Р. Кудрэвіч, Ю. Зайцава, М. Гуціева, Ул. Пашчасцева, Ю. Няжуры, работы Т. Паражняка і В. Гроса і іншых мастакоў.

САДРУЖНАСЦЬ ПРАЦЫ І МАСТАЦТВА

У час сустрэчы адбылася цікавая размова. Сакратар парткома аб'яднання Анатоль Вахцін, старшыня аргкамітэта выстаўкі Іларыён Бяляеў, мастакі Мікалай Гуціеў, Андрэй Бембель, Яўген Ціхановіч, Яўген Красоўскі, Юрый Няжура дзяліліся творчымі планамі, гаварылі аб садружнасці Саюза мастакоў з рабочымі вытворчасцямі.

Садружнасць мастакоў з рабочымі аб'яднання стала ўжо традыцыяй. Сёлетняя выстаўка — трэцяя ў гэтым годзе. Першай была выстаўка работ мастакоў-аматараў — рабочых і служачых аб'яднання.

У вытворча-тэхнічным аб'яднанні вядзецца значная работа па ідэйна-эстэтычнаму выхаванню. Наладжваюцца сустрэчы з мастакамі, арганізуюцца наведванні выставак. Шмат увагі на-

даецца мастацкаму афармленню цэхаў, нагляднай агітацыі. Рыхтуюцца да адкрыцця студыя выяўленчага мастацтва. Усё гэта адбываецца на росце агульнай культуры рабочых вытворчасці, на іх творчых адносінах да працы, якасці выпускаемай прадукцыі.

Для многіх рабочых вытворчага аб'яднання сувязь з мастацтвам стала патрэбай. Рабочыя, тэхнічная інтэлігенцыя, есабліва моладзь, захоплены жывапісам, графікай, скульптурай, часта наведваюць выстаўкі, абмяркоўваюць іх, гаворыць сакратаў камсамольскай арганізацыі механічнага цэха Міхаіл Дземідовіч. — Нас асабліва хваляюць творы мастакоў на сучасную тэму, вобразы нашых сучаснікаў. Каб лепш разумець сучаснае мастацтва, нам трэба часцей сустракацца з мастакамі.

чыць, што выстаўка ў клубе — з'ява айдэтная.

На выстаўкі, якія бываюць у музеі, Палацы мастацтваў, ходзім, але не вельмі часта, — гаворыць яна. — Не заўсёды хапае часу, а тут, на месцы, можна паглядзець цікавую работу мастака і ў час абедзеннага перапынку. Хацелася б, каб у клубе карціны віселі заўсёды.

Садружнасць вытворчага калектыву з творчым — з'ява нашага часу. Гэта неабходнасць, працэс узалежвання ад мастака хваляючых, змястоўных, праўдзівых твораў на сучасную тэму, пра людзей працы. Больш таго, рабочыя вытворчасці, тэхнічная інтэлігенцыя жадаюць мець сувязь з мастацтвам пастаянна, штодзённа, штогадзінна, каб яно было з імі побач, жадаюць весці прамую размову з мастаком. Але ці гатовы да гэтага мастакі сёння? На

жаль, не заўсёды і не кожны. Нельга расказаць вобразна, тэмпераментна, цікава аб тым, чаго сам добра не ведаеш, чым не жывеш. Пра гэта таксама гаварылася, але ўжо не ў час афіцыйнай сустрэчы, а ў асаблівых гутарках.

Мастак можа стварыць цікавы твор пра жыццё працоўнага калектыву, сапраўдны партрэт сучасніка толькі пры ўмове, калі ён сам ведае гэты калектыв, жыве яго жыццём, яго справай, спадзяваннямі.

Рабочы калектыв сёння зацікаўлены, каб творы мастацтва — жывапісныя палотны, графічныя лісты, скульптура — знаходзіліся побач у «сваім» чырвоным кутку, «сваім» клубе. Асабліва творы, у якіх яны пазнавалі б сваіх таварышаў на працы — лепшых рабочых вытворчасці, цэха, прадпрыемства. Не ў цесным загасніку музея, а на баявым участку вытворчасці — у рабочым клубе, на сваім «рабочым» месцы, прапагандуючы цудоўнае, выхоўваючы, мабілізуючы на натхнёную працу.

Шлях да гэтага — дружба вытворчага і творчага калектываў. Саюз вытворчасці і мастацтва.

Ф. ВАЛАДЗЬКО.

Работніца Ніна Азёрная лі-

В. Сажэнна. «Партрэт Розы Басацкай».

У. Пашчасцеў. «Песня». З серыі «Святая ў калгасе».

СКАЗ ПРА ПЕСНЯРА

ГУЧАЛА араторыя-паэма «Памяці паэта» Сяргея Картэса, і зала філармоніі была зачаравана характэрам купалаўскай паэзіі. Музыка ўвабрала ў сябе шчырасць усхваляваных вершаў, высокі грамадзянскі пафас і бунтарскі дух твораў песняра. Яго вобразы гратэску, сарказму і лірыкі таксама ўвайшлі ў плынь араторыі. Гэта музыка разумная, выразная, насычаная глыбокімі эмацыянальна-вобразнымі кантрастамі і ў той жа час зціслася ў свабоднай лагічнай паслядоўнасці і мастацкай завершанасці.

У ранейшых работах Сяргею Картэсу амаль не даводзілася так блізка і ў такіх маштабах падыходзіць да беларускай народна-песеннай стыхіі. Творча сталы кампазітар, ён мае сваю, арыгінальную музычную мову, яна нярэдка базіруецца на прыёмах новага музычнага пісьма. Яго «почырк» своеасаблівы: мелодыя ў большасці выпадкаў не распаўна-кантиленная, а рэчытатыва-апа-вядальная, насычаная вострым драматызмам, складаная на метра-рытмічнаму малонку, яна абаянаецца на цікавую, складаную гарманічную аснову. Усё гэта характэрна і для музычнай мовы араторыі «Памяці паэта», але народны каларыт прыкметна ўзбагаціў яе, прымуціў зазіць новымі гранямі. Мова араторыі, яе «музычная душа» з'яўляецца вельмі дэмакратычнай, даступнай самаму шырокаму колу слухачоў.

Прынцып кантрастнай паслядоўнасці часцей араторыі стварае аснову для цікавай драматургіі, для ўнутранага сюжэта якой выкарыстаны

вершы Янкі Купалы, напісаныя ў розныя гады: у дарэвалюцыйны перыяд і ў савецкі час.

Пралог і тры часткі, у якіх уваходзяць сем нумароў і дзве інтэрмедзі — такія формы араторыі. Выканаўчы склад: змешаны і дзіцячы хоры, два спевакі-салісты (мецца-сапрана і тэнор), двое цымбалістаў, сімфанічны аркестр, чытальнік. Акрамя цымбалаў (якія яшчэ рэдка сустракаюцца ў буйных партытурах беларускіх аўтараў, я не маю тут на ўвазе творы, спецыяльна напісаныя для цымбалаў), усе астатнія выканаўчыя сілы — звычайныя для твора буйной формы. Але сам музычны і літаратурны матэрыял, майстэрскае выкарыстанне ўсіх выканаўчых сродкаў робяць араторыю творам арыгінальным, самабытным, адзначаным пячаткай філасофскага асэнсавання жыцця і яго надзвычайных праблем. У гэтым пафасе думкі кампазітара, пафас яго музыкі.

**За ўсё, што сёння маю,
Што даў мне мой народ:
За нут у родным краі,
За хлеб-соль без клопот,—
Я адпачыў народу.
Чым моц мал магла:
Зваў з путаў на свабоду,
Зваў з цемры да святла...**

Такімі словамі пачынаецца Пралог. Верш Янкі Купалы, у якім паэт гаворыць аб сваім абавязку служыць народу, каб уносіць сваю долю ў агульнае дабро, гучыць у выкананні чытальніка, заключныя яго радкі падхопліваюцца хорам. Празрыстае, чыстае гучанне аркестра і цымбалаў... Здаецца, ба-

чыш бяскрайнюю шырыню і раздолле зямлі, яе прастору. Але ва «ўнутраным падтэксце» адчуваецца і нейкая напружанасць, усхваляванасць, свайго роду «незавяршанасць» настрою: наперадзе чакае асэнсаванне жыцця і яго ідэалаў.

Першая частка. Яе першы нумар — «Мая навук». Падобны да народнай песні напеў тэнора. Ён гучыць на празрыстым, светлым фоне, які ствараюць цымбалы, арфа, струнныя, дзе-нідзе мяккія напеўкі флейты.

**Мне мудрасці кніжнай не даў
Бог пазнаці,
Мой бацька не мог даць
расношаў такіх...**

Паэт навучыўся жыццю ад самога жыцця, навучыўся разумець наваколле, прыроду — у самой прыроды. І стаў уладаром беларускай песні. Аб гэтым лясца расказ тэнора, падхоплены хорам, і хораша робіцца на душы ад гэтых слоў і музыкі...

Раптам, пасля свету, рэзкі кантраст — другі нумар. Ён названы каротка і жорстка: «Ваўкалак». Вобраз нечысці, сіл змрочных і цёмных. Вельмі выразная аркестравая партыя, аркестр быццам бы «гаворыць», пры гэтым кампазітар выкарыстоўвае цікавыя інструментальныя прыёмы (напрыклад, глісанда струнных, пры якім вышэйшая нота не рэгламенціруецца, або, як крык, узбуджанае гучанне самой высокай ноты, якую можна ўзяць на струнных, з няроўным трэ-малам). У харавой партыі тут таксама ўжыты цікавы прыём: у кульмінацыйныя мо-

манты развіцця дзеяння кампазітар патрабуе ад хору найбольшага напружання, якое дасягаецца гаворкай, паспелай, што ўсё больш і больш паскараецца, з павышэннем інтанацыі, з шорахам, шэптам, які паступова даходзіць да крыку... Усё гэта спрыяе стварэнню вобразна-гукавых эфектаў, да якіх імкнецца кампазітар — сапраўды адчуваецца трывога, у музычным патоку пануюць гратэскавыя, саркастычныя вобразы, з вялікай сілай выкрываецца іх сутнасць...

А ўслед за гэтым «музычным шабонам» гучыць надзвычай пранікнёная музыка трэцяга нумара — «На Купалле». Тут С. Картэс максімальна набліжаецца да характэрнага народнай песеннасці. Пяшчотная, цёплая мелодыя дзіцячага хору — быццам сапраўдна стародаўняя народная песня, інтанацыйна вельмі блізкая старым купалаўскім напевам. Празрыстае гучанне аркестра падмацоўвае агульны каларыт, усё нібы «растварылася» ў стыхіі мары, надзеі, святла. У гэтай празрыстасці пачуцця рэальна вылучаецца партыя саліруючага тэнора. Мара аб кветцы-папараці, што расціла ў ноч на Купалле, — яна як маленне, якому не суджана ажыццявіцца...

Першая інтэрмедзія. Яна, як і потым другая, не адцягвае ўвагу слухача ад апа-вядання, не з'яўляецца «перадышкай» паміж двума нумарамі. Інтэрмедзія працягвае лінію агульнага развіцця, робячы акцент на вершах Купалы Цымбалы мякка суправаджаюць маналог чытальніка. Гучаць сіплыя радкі, якімі паэт перадае свой роздум аб шчасці служыць народу.

І ў імпрывізацыі цымбалаў выразна чуцца тая самая тэма, якая пачыналася ў гучанні англійскага ражка ў Пралогу апа-вяданне аб жыцці і лёсе народным.

Другая частка араторыі ўключае чацвёрты нумар «Гусяляр», другую інтэрмедзію і «Калыханку». У «Гусяляры» эмацыянальна-сэнса-выя акценты зрушваюцца. Цяпер ужо народ звяртаецца да свайго песняра-гусяляра:

**Гэй, гусяляр, гусяляр!
Ты удар, удар
Па струнах-званках...
...К сонцу зорны шлях дай,
гусяляр...**

Заклікальныя гучанні хору, танцавальныя рытмы, агульная прыўзнятасць тону

спрыяе ўражанню вялікай народнай сцэны. Гэты наст-рой працягваецца ў інтэрмедзіі — заклікі труб, валторнаў, пошчак малага барабана ствараюць атмосферу трывогі і чакання. Нарэшце — чытальнік уступае са словамі, у якіх спалучаюцца героіка, надзея, сумненні.

**Іграюць сурмы баявыя,
Віхор разносіць іхні знон,—
І песні дзіўныя таніа**

Ад іх лютуць да ўсіх старон...
Пасля інтэрмедзіі — «Калыханка». Сум і боль душы чуцны ў гэтай выразнай, пранікнёнай песні маці. Сола мзецца-сапрана суправаджаецца спачатку пяшчотным, але ўсё ж такі напружаным гучаннем аркестра; у далейшым драматычна напружанасць узрастае: роздум маці аб лёсе сына набывае трагічнае адценне

**...Люлі, люлі, мой чаленкі,
Набірайся моцы, сілы,
Як жа вырасіш вялікім,—
Не забудзь маёй магілі...**

Кампазітар узяў не ўвесь верш Купалы; яго цікавіла не яго сюжэтнасць, а наст-рой, характар: наступовая змена гэтага настрою, яго развіццё ад пяшчоты і ласкі да тургі і душэўнага трагічнага ўсплёску ярка перададзены ў вакальнай партыі, у партыі дзіцячага хору, аркестра

Шосты нумар «Стуні, стук, стук, малаток» (трэцяя частка) — зноў рэзкі кантраст папярэдняму настрою. Гэта ўвасабленне бунтарскага купалаўскага духу. Заклікі, парозы, удалася маладзёцкая выклікаюцца з пры-звычных выклікаў хору, грукату ўдарных у аркестры. Уся гэта карціна быццам бы бацька ўвачавіду, такая вялікая «стыхія дзеяння»...

І, нарэшце, фінал — «Песня будаўніцтва» без перапынку ўключаецца ў развіццё дзеяння, завяршаючы яго, падводзячы вынік усяму, што было сказана раней.

**Прыйдзе новы — а мудры —
гісторыя,
А ён прыйдзе — ужо ён ідзе —
І сказ дзіўны, праўдзівы
ад зорак**

**І да зорак аб нашых
прасторак,
Аб падзях, людзях павядзе.**

Збыліся мары паэта аб новым, свабодным жыцці, аб шчаслівай долі народа; ён горды і шчаслівы за лёс свайго народа, за тыя пераўтварэнні, якія народ ажыццявіў пад кіраўніцтвам партыі бальшавікоў... Настрой фіналу ўрачысты, прыўзняты, музычная мова вельмі насычаная. Кампазітар зноў звяртаецца да «вострых» прыёмаў музычнага пісьма. Калі ўзбуджана гаворка хору разам з моцным акордам аркестра дасягае кульмінацый, раптоўна ўсё абрываецца і ўзнікае пяшчотная мелодыя «На Купалле». Спакойна гучаць дзіцячыя галасы, вяртаючы настрой мары

Гэта славеты і заўсёды чароўны вальс з балета «Лебядзінае возера» П. Чайкоўскага. Выконвае харэаграфічная труппа Акадэмічнага тэатра оперы і балета БССР. Фота І. ГАРБАЦЭВІЧА.

А ВАРТА БЫЛО Б ПАШУКАЦЬ!

КАМЕДЫЯ У. МАЯКОўСКАГА «КЛОП» У ДЗЯРЖАНЫМ ТЭАТРЫ ЛЯЛЕК БССР

ПРЫЗНАЮСЯ адразу, што вельмі люблю гэты сапраўды творчы калектыў. Сачу за ўсімі яго работамі, не прапускаю ніводнай прэм'еры. Радуе кожная удача. І не адну мяне, вядома. Бо Дзяржаўны тэатр лялек БССР зарэкамендаваў сябе як ансамбль шукальнікаў у спецыфічным відзе мастацтва. Ён стварае для дзяцей усё ўзростаў вясёлыя, яркія, разумныя спектаклі, а яго пастаюкі для дарослых (напрыклад, «Чортаў млын», «Пудоўная Галатэя», «Боская ка-

медыя») прыцягваюць увагу тонкім гумарам, дасціпнымі лялькамі, выдатнымі акцёрскімі работамі, характэрам пастановачнай культуры.

Гэта ў нашым ляльчым тэатры маладыя рэжысёры Вікторія Казлова і мастак Аліна Фаміна для спектакля «Тыграў Пётры» вынайшлі лялькі, якіх яшчэ не было, здаецца, ні ў адным з ляльчых тэатраў — акруглыя, тонаныя, драўляныя, узоры якіх падказваюць арыгінальныя беларускія наці-сувеніры. Гэта ў нашым тэатры яго галоўны рэжысёр А. Ляляўскі і галоўны мастак Л. Быкаў, злучыўшы так званы «чорны кабінет» з лясвіцай, стварылі спектакль «Званы-лебедзі», які здзіўляе нават знаўцаў ювелірных суладдзем колеравых і светлавых эфектаў, закончанаасцю кожнай мізансцэны. І спектакль выклікаў аднадушнае захапленне на III фестывалі ляльчых тэатраў Фрыбальтыкі і Беларусі, быў адзначаны дыпламам і на нядаўнім прадстаўнічым фору-

ме ляльчыкаў з мноствам гэцей з усіх рэспублік і з-за мяжы наш тэатр паказаў, што ён у шэрагу вядучых і працуе на ўзроўні апошніх дасягненняў у галіне гэтага віду мастацтва. Калектыў ставіць перад сабой усё больш складаныя задачы і часта паспяхова вырашае іх. Нядаўна мастак Л. Быкаў ажыццявіў эксперыментальную пастаюку ляльчых балетаў на музыку Дзюка і Стравінскага, і гэта яшчэ раз засведчыла намер шукаць самастойныя шляхі.

Тэатр упарта шукае сваю драматургію. Яго акцёры і рэжысёры пасябралі з пэтам Анатолям Вярцінскім, і ён напісаў спецыяльна для іх п'есы «Дзякуй, вялікае дзякуй!» і «Назаві сваё імя, салдат...». Спектаклі па гэтых п'есах удаліся, атрымалі прызнанне і сярод глядачоў, і з боку журы фестывалю і аглядаў.

Больш таго, стала амаль

звычайным, што, пачынаючы з 1966 года, кожны новы сезон прыносіць сюрпрыз для дарослага глядача. І цяперашні, 26-ы сезон таксама пачаўся прэм'ерай — «Клопам» па п'есе У. Маякоўскага.

Ля тэатральнай касы — рэкламная лятучка да спектакля «Клоп», некалі напісаная аўтарам для тэатра Меерхольда і злёгка пераробленая:

**Люди хохочут и морщат лоб—
в театре нунол на комедии «Клоп»...**

Рагатаць яны рагочуць, а вась морщыць лоб па гэтым спектаклі, бадай, і няма над чым...

І Маякоўскі тут са свабоднай смелай драматургіяй і яркімі вобразамі не змог выра-

таваць. Ён называў сваю п'есу публіцыстычнай, праблемнай, тэндэнцыйнай. Ён называў п'есу зброяй у барацьбе з рэшткамі мінулага. Ён дакладна вызначыў яе праблему — выкрыццё сённяшняга мяшчанства.

Бунтар, трыбун і вялікі аптыміст, Маякоўскі меркаваў, што праз дзесяць савецкіх пяцігодак мы будзем паказваць апошняга мяшчаніна, вынівоху і вульгарнага абы-вацеля Прысьцікіна як рэдкаснае насякомае — у заапарку! Ды мяшчанін аказаўся пакуль што жыўчым і ў дні дзевятай пяцігодкі ён яшчэ і жыў, і ўбагацаецца, губляючы розум ад панавання над ім рэчаў, ён спекулюе раннімі памідамі, купляе кнігі ў колер шпалер і раз'язджае ва ўласнай машыне. Неадарма ў цэнтральнай прэсе з'явіўся нават тэрмін — «вясняны 70-х». Значыцца, ёсць над кім смяяцца, ёсць каго біць магутнай зброяй са-тыры Маякоўскага!

і светлага суму. Музыка заціхае, астаўляючы ў слухача адчуванне святла, надзеі, душэўнага ачышчэння. Гэта ўяўляецца мне вельмі важным вынікам усёй працы Сяргея Картаса над араторыяй — адчуванне душэўнага ачышчэння, душэўнага святла...

Паэтычны сказ пра вялікага народнага песняра — этапны твор С. Картаса, значны творчы вынік яго работы апошніх гадоў. Паэзія Янкі Купалы знайшла ў творы яркае ўвасабленне. Нельга не адзначыць пры гэтым, што кампазітар рыхтаваўся да гэтага твора дзвюма сваімі напярэднімі работамі, звязанымі з творчасцю Купалы.

— У 1971 годзе я напісаў музыку да тэлевізійнай пастаноўкі «Па шчасце, па сонца», у якой былі выкарыстаны вершы народнага песняра, — расказвае кампазітар. — Ставіў гэты спектакль рэжысёр Валерый Раеўскі. Годам пазней мне зноў давялося дакрануцца да музы Купалы — у той жа самай якасці — як аўтара музыкі да спектакля «Раскідае гніздо» ў тэатры, які носіць імя паэта (рэжысёр Барыс Луцэнка). Я не выпадкова называю тут імёны пастаноўшчыкаў, таму што ад іх у значнай ступені залежала мая работа над музычным аб'ёмным гатых спектакляў. Яна паслужыла своеасаблівай прыступкай да работы над буйным творам на купалаўскія вершы, араторыяй «Памяці паэта», дзе я ўжо сам быў «гаспадаром» усёх сваіх замыслаў і іх вырашэнняў.

Трэба заўважыць, што на высокім узроўні было і адно з першых выкананняў твора перад шырокай аўдыторыяй — з адказным матэрыялам добра справіліся Дзяржаўны сімфанічны аркестр БССР, аб'яднаны хор Беларускага тэлебачання, радыё і кансерваторыі (мастацкі кіраўнік заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Віктар Роўда), дзіцячы хор сяродняй спецыяльнай музычнай школы пры кансерваторыі (кіраўнік Наталія Жураўленка), салісты — народная артыстка БССР Лідзія Галушкіна і лаўрэат міжнародных конкурсаў заслужаны артыст БССР Аляксандр Рудкоўскі, артыст Акадэмічнага тэатра імя Я. Купалы Валерый Анісенка. Дырыжыраваў дыпламант Усесаюзнага конкурсу Анатолій Энгельбрэхт. Дарэчы, араторыя-паэма «Памяці паэта» занесена для фонду Усесаюзнага радыё (саліруюць тут В. Цішына і Л. Івашкоў). Радуе, што цяпер з гэтым творам змогуць пазнаёміцца мільёны радыёслухачоў краіны.

Алена РАКАВА.

Г. Раеўская ў ролі Бэтан (спектакль «Малыш і Карлсан, які жыў на даху»).

ПАСЛЯ аднаго з паказаў спектакля «Маладая гвардыя» адбылася імправізаваная сустрэча акцёраў з гледачамі. Выканаўцы ролей з цікавасцю слухалі, што аб іх новай рабоце гавораць тыя, хто зусім нядаўна апладыскаваў ім. Адзін з прамоўцаў адзначыў, што, на яго думку, важнай прычынай поспеху спектакля з'яўляецца ўзроставая адпаведнасць выканаўцаў і персанажаў. Артысты Галіне Раеўскай было асабліва прыемна пачуць гэта: яна ж старэйшая за сваю гераіню Улю Громаву на цэлых дваццаць гадоў! Натуральна, радаснае адчуванне ўзнікала ў актрысы не толькі таму, што яна яшчэ здольна выглядаць на-маладому, але галоўным чынам таму, што ў новай ролі ёй удалося дамагчыся мастацкай перакачальнасці, стварыць метафізічны характар юнай патрыёткі.

...Свой «тэатр» Г. Раеўская пачала даўно, яшчэ ў маленстве. Дзяўчынка з багатай фантазіяй не давала спакою сваім ровеснікам: амаль кожны дзень яна разам з імі разгравала ў двары своеасаблівыя прадстаўленні, у якіх знаходзіў адностворанне дзіцячы погляд на жыццё. Гэта былі гульні-сцэнікі на самыя розныя тэмы: «Гаспадыня гатуе ежу», «Маці праводзіць сына ў войска», «Дажынкі» і г. д. У гэтых гульнях Галя была і рэжысёрам, і выканаўцай, вядома, самых галоўных ролей. Сяброўкі ахвотна падтрымлівалі дзяўчынку ў яе нястомных выдумках, дапамагалі ажыццяўляць іх, а самі ўпятай, па-добраму зайздросцілі таму, як хараша Галя чытала вершы, спявала і танцавала.

Лабарантнай бабруйскай арцелі «Чырвоны тэатрышчык» Г. Раеўская паступіла ў драматычны калектыв клубна-драмаперацыі. Калектывам кіра-

ваў Барыс Аляксандравіч Шырэй (целер ён мае ганаровае званне — заслужаны работнік культуры БССР). Ад яго яна атрымала першыя ўрокі акцёрскага мастацтва, з яго дапамогай авалодала азамі сцэнічнага майстэрства.

Калі праз некалькі гадоў драмкатэатру клубна-драмаперацыі выступілі на рэспубліканскім аглядзе мастацкай самадзейнасці, у сталічным друку было адзначана, што выканаўца галоўных ролей у трох спектаклях гэтага калектыву (Яніна ў «Кветцы-папараці», Ніла Сняжына ў «Барабаншчыцы», Лена ў пастаноўцы «Аб асабістым») мае ўсе якасці прафесійнай актрысы. Пасля агляду заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Л. Мазалеўская запрасіла Г. Раеўскую ў Беларускае рэспубліканскае тэ-

атра юнага гледача на сталую работу.

У сценах тэатра дэбютанткі чакалі не толькі радасці: былі і засмучэнні. Не ўсё з пабытага ў самадзейнасці аказалася прыдатным для прафесійнай сцэны. І добра, што на пачатку творчай дарогі ў маладой артыстцы сустраўся такі чужы і ўдмуцлівы настаўнік, як Любоў Іванаўна Мазалеўская. Спачатку маладую артыстку б'янтэжыла тое, што ёй даручалі не галоўныя, а эпизодычныя ролі, што даводзілася выступаць і ў масоўках. Толькі пазней яна зразумела, што і гэта была педагогічна прадуманая рэжысёрам сістэма падрыхтоўкі да адказных работ.

Адной з такіх работ Г. Раеўскай быў вобраз Еніка ў спектаклі «Казачы домкі». Іграць хлопчыка ёй даводзілася ўпершыню. Патрабавалася не толькі перадаць характэрныя якасці казачнага персанажа, але і яго дзіцячы ўзрост, яго хланчукоўскі нораў. Няхітра мараль казкі — «Хто нічога не робіць, таму добра не бывае» — набыла ў створаным актрысай вобразе Еніка жывое раўнакроўнае ўвасабленне, у якім дакладнасць вонкавай характарыстыкі спалучалася з пранікнёным у багаты свет дзіцячай псіхалогіі. Артыстыца пашанцавала: яе новая роля (Дуняша ў спектаклі «Чырвоныя чарыянты») была своеасаблівым працягам двух напярэдніх. Дзяўчынка, захопленая віхурай рэвалюцыйных падзей, трапляе ў самыя неверагодныя абставіны, якія прыводзяць яе часам на грань пагібелі, аднак прыродная кемлівасць і знаходлівасць, настойлівасць і вынослівасць дапамагаюць юнай гераіні пераможцай выходзіць з самых цяжкіх выпрабаван-

Варта спыніцца яшчэ на

СЦВЯРДЖАЕЦЦА СТАНОЎЧЫ ІДЭАЛ

дзальнасці. Было многа разнастайных ролей — вялікіх і малых, гераічных і характарных, лірычных і бытавых. А, напрыклад, у спектаклі «Дай вады, калодзеж!» артыстка сыграла тры ролі — маці Мясця, Маці Сонца і Маці Ветру. Выканаўца надзяліла кожны з гэтых вобразаў такімі адметнымі рысамі, такімі запамінальнымі характарам, што ніхто з гледачоў і надумаць не мог, што ўсе яны — работа адной і той жа актрысы. У гэтым вобразе Г. Раеўскай паказала яшчэ адну сваю важную творчую якасць — умненне спалучаць рэалістычную праўдзівасць сцэнічнага малюнка з паэтычнай узнёсласцю, з рамантычнай акрыленасцю.

Пры ўсёй мастацкай адметнасці кожнага з названых вобразаў можна ўлавіць і тое агульнае, што ў іх ёсць і таму выяўляе творчую індывідуальнасць артысткі. Строгі выбар выяўленчых сродкаў, прыхільнасць да найбольш істотных дэталей характарыстыкі вобраза, вернасць яго ўнутранай праўдзе, імкненне раскрыць сацыяльную прыроду персанажа ў адпаведнасці з рэжысёрскай задумай, актыўнасць у стварэнні ідэйных і маральных прынцыпаў — вось тыя характэрныя асаблівасці, у творчым абліччы актрысы, якія гледач можа заўважыць кожны раз, сустракаючы яе на сцэне.

Уладзімір АРЛОЎ, рэжысёр Беларускага тэлебачання.

Пры ўсёй мастацкай адметнасці кожнага з названых вобразаў можна ўлавіць і тое агульнае, што ў іх ёсць і таму выяўляе творчую індывідуальнасць артысткі. Строгі выбар выяўленчых сродкаў, прыхільнасць да найбольш істотных дэталей характарыстыкі вобраза, вернасць яго ўнутранай праўдзе, імкненне раскрыць сацыяльную прыроду персанажа ў адпаведнасці з рэжысёрскай задумай, актыўнасць у стварэнні ідэйных і маральных прынцыпаў — вось тыя характэрныя асаблівасці, у творчым абліччы актрысы, якія гледач можа заўважыць кожны раз, сустракаючы яе на сцэне.

Уладзімір АРЛОЎ, рэжысёр Беларускага тэлебачання.

Г. Раеўская ў ролі Мілэдзі ў спектаклі «Тры мушкетёры» паводле А. Дзюма.

Узяўшы да пастаноўкі «Клана», наш тэатр чамусьці не адчуў шматграннай шкоднасці Прысыпкіна і на дзіва лёгка адмовіўся ад сцэны, дзе паказана, чым той небяспечны для людзей будучыні (значыць і для нас з вамі). Няма ў спектаклі эпідэміі падахалімства, якая пайшла ад гэтага індывіду, пры якой «нават сабакі ўжо не кусаюцца, а толькі служаць» (а як гэта можна было б смешна зрабіць у лялечным тэатры). Няма сцэны пажару. Знікла састарэлая Зоя Бірозкіна...

Незразумела, чаму пастаноўшчыні спектакля А. Ляляўскі і Л. Быкаў не пашкадавалі ні цэлых сцэн, ні асобных персанажаў. Пакінулі ж у недачыльнасці ў асноўным НЭП і нэпманаў з зухватымі нізкапробнымі песенькамі і ўсёй маляўнічасцю тагачаснага стракатага быту. Сцэна базару дэманструе ўсіх персанажаў, якія бойка рэкла-

муець свой тавар і прытанцоўваюць з гіканнем і свістам пад куплеты «На базаре, на базаре — шум і тарарам...». У сцэне вясяля гасці смачна жуюць, заўягата заліваюцца адзін да аднаго, фактэроўца, тыкаюць Баяна носам у клавіатуру і атрымліваюць на лысінах вечкам раяля... Смесна? Вядома, так можна выклікаць смех гледачоў, ды толькі з ўсяго гэтага з задавальненнем пасмяяўся б і сам... Прысыпкін, калі б быў ён у зале, Сатырычная лінія так адкарэктавана рэжысёрам, што ствараецца ўражанне нібыта ў тэатры толькі і хацелі, што паценыць гледачоў фактурнасцю нэпманаўскага часу, паказаць фрывольныя сцэнікі і карыкатуры былых гадоў.

У лялечным тэатры ўсё пачынаецца з лялек. Яны павінны быць гатовыя задоўга да пачатку работы з акцёрамі. І ўсе трукі звычайна прадугледжваюцца, праектуюцца загадзя, бо «потым» позна што-небудзь мяняць. Вадай,

і тут усе выдаткі пачаліся з лялек. Не бярэся даваць рэцэптаў такім майстрам, як Ляляўскі і Быкаў, але ўсё-такі мяркую, што для сатыры Маякоўскага трэба было гапнукаць лялек асаблівага стылю. Гэта ж творчы эксперымент — сатыра Маякоўскага на такой своеасаблівай сцэне. Дык эксперыментуйце ж! А на цяперашніх персанажах спектакля нібы лялькі адбытак паспешлівасці мастака і лялечных майстроў, што рыхтавалі «Клана» ў Мінску. Зусім невыразны Прысыпкін: бялёсы, губасты, амаль херуны, толькі што зрэдку ў кепцы. Мадам Рэнэсанс зроблена на адзін твар з гандляркай на базары. Гоць, які прыбыў на вясельле па даручэнню «самога таварыша Ласальчанкі», як дзве кроплі вады падобны да Старшыні з будучыні.

Наогул, сцэнам будучыні ў спектаклі асабліва не пашанцавала. Паводле ўяўлення пастаноўшчыкаў яна выглядае даволі прымітыўнай. Людзі будучы-

ні — усё на адно аблічча, быццам сышлі яны з канвеера. Тыя ж нямногія, што індывідуалізаваны, таксама не радуюць: прафесар знаёмы нам па мінулых спектаклях гэтага ж тэатра — гэта дакладна «злы чараўнік» з «Вучня чарадзея», а дырэктар запарна так анарыкатураны, што мог бы заняць месца... за вясельным сталом у першай дзеі «Клана».

Не знайшоўшы пэўнага вобразнага ладу спектакля, яго стваральнікі звярнуліся да самых розных прыёмаў лялечнага тэатра — у «Клана» працуюць і звычайныя трасцявыя лялькі, і гіганцкія лялькі-маскі; выкарыстаны «чорны кабінет»; дзейнічаюць і акцыі ў жывым плане. Элементна! У выніку атрымалася відэаішча стракатае па залу і па выкананню, па сваёй прыродзе. Гэта ўражанне дапаўняецца і музычным афармленнем (аўтар яго А. Кучын), дзе асноўным матывам і ў нэпаўсёны часы, і ў сценах будучыні гучыць мелодыя слаўтай «Муркі»!

Ставіць Маякоўскага цяжка. Вялікая літаратура патрабуе вялікіх творчых намаганняў. Не многія, нават прафесіяналы тэатры могуць па-

хваліцца поспехам такіх пастановак. Для таго, каб рапшыцца паставіць Маякоўскага ў лялечным тэатры патрэбна была пэўная творчая смеласць. Зрабіўшы першы мужны крок, далей аўтары спектакля ў Мінску ўжо не рызыкавалі. Яны не рызыкнулі пайсці на эксперымент — ці то перанесці дзеянне п'есы ў нашы дні, ці то знайсці лялькі асаблівага стылю, ці то даверыць сваім акцёрам іграць большую частку спектакля ў жывым плане. Яны пайшлі звычайным, традыцыйным шляхам ілюстратараў старонак вялікай драматычнай літаратуры. Ён не прынес поспеху Думаецца, што Дзяржаўнаму тэатру лялек БССР яшчэ прыйдзе рашыць, як ставіць Маякоўскага на сваёй сцэне.

Мая ГАРЭЦКАЯ.

Я ШЧЭ ў першыя гады ўзнікнення і станаўлення радыё, як новага віду мастацтва, Уладзімір Ільчэ Ленин назваў яго газетай «без паперы» і «без адлегласцей» і ахарактарызаваў, як «вялікую справу».

І сапраўды, вялікай сілай, якая мабілізуе савецкі народ на ажыццяўленне задач камуністычнага будаўніцтва, стала радыёвяшчанне ў нашай краіне.

Беларускае радыё... Свае перадачы першая шырока-

менніка Тамазбаева, асцёнскага — Мансурава.

Залаты юбілей Беларускага радыё адзначаецца неўзабаве пасля 30-годдзя гістарычнай Перамогі савецкага народа над гітлераўскай Германіяй і мілітарысцкай Японіяй. З першых жа дзён Вялікай Айчыннай вайны Беларускае радыё, як і ўсе іншыя сродкі масавай інфармацыі, уключылася ва ўсенародную барацьбу супраць фашысцкай навалы. Ужо 24 чэрвеня грознага 41-га ў эфіры пра-

ка, П. Броўкі, М. Лужаніна, І. Чыгрынава, Ул. Юрэвіча, А. Грачанікава, Е. Лось, Р. Барадуліна, Ул. Паўлава, С. Грахоўскага. У падрыхтоўцы перадач для Усесаюзнага радыё і братніх рэспублік актыўны ўдзел прымалі І. Шамякін, І. Мележ, А. Савіцкі, Т. Хадкевіч, Г. Бураўкін, Р. Няхай.

Мы заўсёды з прыемнасцю сустракаем у рэдакцыі майстроў слова, чула ставімся да іх прапанов і знаходзім марчымасць перадач у эфір но-

тэатра — найбольш складанай формы вяшчання паводле арыгінальных твораў драматургі. Сярод створаных у нас першых спектакляў варта назваць «Бацькаўшчыну» па К. Чорнаму, «Пагібель воўка» па Э. Самуілёнку, «Проба агнём» К. Крапівы, арыгінальныя радыёп'есы «Была вайна народная» А. Ястрабава, «Будзь рыцарам, мужчына!» М. Матукоўскага, «Праўда адна» А. Шлега.

Вялікай творчай удачай беларускага радыётэатра з'явілася стварэнне радыёспектакля «Венапомныя дні» па аднайменнай эпопеі М. Лынькова (аўтар інсцэніроўкі А. Залеўскі, рэжысёр С. Гурыч). Нядаўна ў нас пастаўлены спектаклі «Глыбокі агонь» па раманы Л. Гаўрылікіна «Не магу без цябе», «Песня Дэвіны» па раманы Т. Хадкевіча, «І нічога ўзамен» і «Самы выскі паверх» па апавесцях А. Савіцкага, «Хатынская апавесць» па твору А. Адамовіча. Лепшыя нашы работы трансліраваліся па Усесаюзным радыё. Спектаклі «Такая служба» А. Пінчука і «Самы выскі паверх» адзначаны спецыяльнымі прэміямі Літоўскага радыё на конкурсе «Студыя дружбы», а радыёвядоўль «Будзь рыцарам, мужчына!» — прызам радыёслухачоў Латвіі.

Над пастаноўкамі ў тэатры без сцэны» нанавалі народныя артысты СССР Л. Рахленка, народныя артыстка БССР З. Браварская, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР П. Ланілаў, заслужаныя работнікі культуры БССР М. Тройцкая, Т. Аляксеева, рэжысёры С. Гурыч, І. Ланцінскі.

Многа і плённа перадач мікрафонам напіравалі народныя артысты БССР З. Стома, народныя артысты БССР В. Тарасаў, Г. Абуховіч, Р. Янкоўскі, Л. Давідовіч, заслужаныя артысты рэспублікі М. Захарэвіч, П. Дубашыньскі, В. Белахвосцік.

Хачу нагадаць чытачам, што ў апошні месяцы мы паставілі спектакль «Незабытае» па творах беларускіх аўтараў, прысвечаны 30-годдзю Перамогі, інсцэніравалі апавесці і аповяданні І. Навуменкі, І. Пташнікава, Р. Сабаленкі, зрабілі спектакль «Мая радня» па матывах рамана А. Савіцкага «Жанчына».

У нашых творчых планах радыёспектакль паводле рамана І. Мележа «Мінскі напрамак», спектаклі «Шлюбная ноч» па апавесці І. Шамякіна, «Бабіна лета» па апавесці А. Асіпенкі, «Донька Даніэль» па апавесці П. Броўкі, «Сакавік» — месяц вясельны» па апавесці В. Мысліўца, арыгінальныя радыёп'есы пра рабочы клас, працаўнікоў сяла, прадстаўнікоў інтэлігенцыі.

Расказ пра мастацкае вяшчанне быў бы няпоўным, калі б мы не падкрэслілі, што ў нашых перадачах значнае месца адводзіцца творчасці мастакоў, скульптараў, архітэктараў. Палюбіліся слухачам выпускі «У эфіры — народны тэатр». Цяпер, калі па краіне кроць першы Усесаюзны фестываль самадзейнай мастацкай творчасці і гэтай тэме мы надаём асаблівую ўвагу.

Сёння працоўныя рыхтуюць дастойную сустрэчу XXV з'езду КПСС і XXVIII з'езду Кампартыі Беларусі. У сваіх перадачах мы імкнёмся асэнсаваць веліч здабыткаў нашага народа, вызначыць шляхі, якія дазваляць унесці яшчэ больш важкі ўклад у камуністычнае будаўніцтва.

Валянцін ЛУКША,
галоўны рэдактар
галоўнай рэдакцыі
літаратурна-драматычнага
вяшчання Беларускага
радыё.

ВІЦЕБШЧЫНЫ

СУСТРЭЧА НА ФАБРЫЦЫ
«Віцебскія літаратары—XXV з'езду роднай партыі», — пад такім дэвізам праходзіла сустрэча членаў абласнога літаб'яднання з работнікамі фабрыкі імя «КІМ» у час тыдня маладзёжнай кнігі. У ёй прынялі ўдзел Давід Сімановіч, Майна Бабарыка, Тадзіяна Кляшторная, Юрый Доктараў, Уладзімір Німізанскі, Уладзімір Пяпковіч, загадчык аддзела прапаганды і культурна-масавай работы абкома камсамола Мікалай Глушонак.

ЦІКАВАЯ ПЕРАДАЧА

Віцебская студыя тэлебачання паказала гледачам чарговую перадачу з цыкла «За старонкамі Беларускай Савецкай Энциклапедыі». На гэты раз размова ішла пра вядомага героя грамадзянскай вайны І. Ф. Шубіна, чыё імя носіць вуліца ў Віцебску, пра народнага мастака А. К. Глебава, творчасць якога звязана з Віцебшчынай.

Асобная старонка перадачы была прысвечана віцебскім цымбалістам.

ПОСПЕХ АНСАМБЛЯ

На Міжнародным конкурсе эстрадных калектываў «Бурштынавая труба — 75» у Каўнасе цікава выступіў вакальна-інструментальны ансамбль «Равеснік» — Віцебскага гарадскога Дома культуры. Ён заняў трэцяе месца і стаў лаўрэатам конкурсу.

НОВЫЯ ЭКСЛІБРЫСЫ

На працягу многіх год два разы ў месяц збіраецца клуб кнігалюбаў. Днямі тут абмеркаваны новыя экслібрсы з сімвалам і надпісам «Віцебскі клуб кнігалюбаў».

ПРЫСВЕЧАНЫ РОДНАМУ КРАЮ

На чарговым пасяджэнні абласнога літаб'яднання былі абмеркаваны новыя вершы ўдзельніка Рэспубліканскага і абласных семінараў маладых літаратараў, выкладчыка Уладзіміра Німізанскага.

Новыя вершы паэта прысвечаны роднаму краю, справам землякоў — працаўнікоў пяцігодкі.

С. ДАВЫДАЎ.

ПА СЛЯДАХ ВYSTУПЛЕННЯ
«ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА»

«ЦЯЖКІ ЛЁС
ВОЛАТА ДУБА»

Так называлася пісьмо М. Бабка, надрукаванае 3 кастрычніка г. г. у ім імям распавядалася аб магутным старадаўнім дубе, што расце за вёскай Люсіна ў Ганцавіцкім раёне. Дуб у народзе завецца Целяшоўым, Малады Якуб Колас, калі настаўнічаў у Люсіне, любіў маршыць пад яго кронай. Яшчэ ў 1970 годзе аўтар пісьма звяртаўся ў Дзяржаўны камітэт СМ БССР па ахове прыроды з просьбай аб'явіць палескі волат помнікам прыроды. На жаль, гэтага не было зроблена. Нядаўна М. Бабон пабываў ля Целяшовага дуба. З болей і крыўдай ён пісаў пра ўбачанае: дуб не толькі не ўзялі пад ахову дзяржавы, але хтосьці нават спрабаваў яго знішчыць...

Рэдакцыя атрымала пісьмо ад намесніка старшыні Дзяржнімітэта СМ БССР па ахове прыроды М. Дубаўца, Дзяржнімітэтам, — паведамляе М. Дубавец, — дадзена паўторнае ўказанне Брэсцкай аблспеццыі ДК СМ БССР па ахове прыроды зрабіць абследаванне дуба пры дапамозе спецыялістаў і вырашыць пытанне аб яго дзяржаўнай наштоўнасці на предмет устанавлення яго помнікам прыроды.

Рэдакцыя штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» спадзеецца, што пытанне гэта будзе недкладна вырашана.

ГУЧЫЦЬ МАСТАЦКАЕ СЛОВА

шчальная радыёстанцыя імя Саўнаркома БССР пачала 15 лістапада 1925 года. Радыё стала верным памочнікам партыі і ўрада ў будаўніцтве новага жыцця. Яно мабілізувала на ўдарную працу на рыштваннях першых пяцігодак, дапамагала ў сацыялістычнай перабудове вёскі, правядзенні культурнай рэвалюцыі. Побач з палітычнай і эканамічнай тэматыкай значнае месца ў яго праграмах заняло мастацкае вяшчанне. Літаральна праз два гады Мінская радыёстанцыя пачала трансліраваць канцэрты артыстаў Беларускага тэатра і навучонаму музычнага тэхнікума. Вялікай папулярнасцю карысталася перадача «Літаратурны час». У сакавіку 1928 года ўся краіна слухала падрыхтаваны рэспубліканскім радыё «Беларускі вечар», прысвечаны нацыянальнай пазіі і музыцы. У эфіры прагучалі творы Францішка Багушэвіча, Янкі Купалы, Цішка Гартнага, народныя песні. У гэтым жа годзе пачаліся трансляцыі непасрэдна з тэатраў і клубаў.

Нягледзячы на недастатковую тэхнічную аснашчэнасць радыё, мастацкае слова, музыка, заўсёды гучалі ў праграмах. Цяпер, бадай, толькі ветэраны ведаюць, што ў даваенны час пастаноўкі і выступленні пісьменнікаў перадаваліся непасрэдна ў эфір. Пра адзін з літаратурных вечараў газета «Звязда» 10 лютага 1936 года пісала: «Учора радыёстанцыя імя СНК БССР трансліравала інтэрнацыянальны вечар, прысвечаны пленуму праўлення ССП СССР. Вечар адкрыўся ўступным словам старшыні праўлення ССП БССР тав. Клімковіча.

Перад мікрафонам выступіў народны паэт рэспублікі Якуб Колас...» Радыёслухачы пачулі таксама народнага песняра Беларусі Янку Купалу, Міхася Лынькова, Пятра Глебку, кіргіскага пісь-

гучалі вершы Якуба Коласа «Шалёнага пса—на ланцуг», Пятра Глебкі «Смялей у бой», Антона Вялевіча «Мы пойдзем за праўду».

На радыёстанцыі «Савецкая Беларусь», створанай па ўказанню ЦК КП(б) Беларусі, працавалі пісьменнікі Вячаслаў Палескі-Станкевіч, Кастусь Губарэвіч, Міхась Машара, Уладзімір Юрэвіч... У сваіх перадачах яна ўзнімала працоўных на разгrom невіснага ворага, расказвала аб непарушым адзінстве партыі і народа, братстве савецкіх рэспублік, саюзе рабочага класа і калгаснага сялянства. Веру ў нашу справядлівую перамогу ў людскія сэрцы ўсялялі выступленні перад мікрафонам Янкі Купалы, Якуба Коласа, Кузьмы Чорнага, Максіма Танка, Аркадзя Куляшова, Максіма Лужаніна, Анатоля Астрэйкі...

Новыя грані набыло мастацкае радыёвяшчанне ў пасляваенны перыяд. Менавіта і яго немалая заслуга ў тым, што шэдэўры літаратуры і мастацтва сталі здабыткам шырокіх народных мас. Радыё аказвала і аказвае значны ўплыў на фарміраванне асобы чалавека, яго густаў і схільнасцей. Гэтай мэце служаць усе формы і жанры вяшчання, але без перабольшання можна сказаць, што асабліва моцнае эмацыянальнае ўздзеянне аказваюць на слухача радыёпастаноўкі, спектаклі, творы прозы, пазіі і публіцыстыка, літаратурныя кампазіцыі, выступленні перад мікрафонам майстроў слова, дзеячаў культуры.

Кожны год у эфіры гучаць галасы содзень літаратараў. І гэта не толькі на рэдакцыі літаратурна-драматычнага вяшчання. Жывое слова пісьменніка ўпрыгожвае перадачы апошніх наведармленняў, дзіцячага і зарубежнага вяшчання.

Нашы слухачы з удзячнасцю ўспрынялі выступленні перад мікрафонам М. Тан-

ва творы. Бадай не назавеш значнага твора прозы, пазіі, літаратуразнаўства, крытыкі, які б цалкам або часткова не прагучаў на радыё першым прыйсці да чытача ў газетнай, часопіснай публікацыі, ці ў кнізе.

Новыя выданні, плён пошуку як старэйшых, так і маладых і пачынаючых літаратараў знаходзяць сваё адлюстраванне ў перадачах, якія гучаць пад рубрыкамі «Наша радыёбібліятэка», «Шчырага сэрца парывы», «Творчыя партрэты», «Вясёлы эфір». У іх падрыхтоўцы прымаюць удзел не толькі нашы старшыні рэдактары — пісьменнікі Ю. Свірка, В. Мыслівец, К. Камейша, Ул. Мехаў, але і шырокі пісьменніцкі актыв.

Значную работу правяло радыё і на прапагандзе здабыткаў тэатральнага мастацтва. У «залаты фонд» запісаны лепшыя спектаклі вядучых тэатраў рэспублікі па творах беларускіх аўтараў — «Паўлінка» і «Раскіданае гняздо» Я. Купалы, «Пяноч жаўранкі», «Хто смяецца апошнім», «Людзі і д'яблы» К. Крапівы, «Выбахайце, калі ласка», «Лявоніха на арбіце», «Зацюканы апостал», «Трыбунал» А. Макаёнка, «Амністыя» М. Матукоўскага, «Адкуль грэх» А. Петрашкевіча, «Канстанцін Заслонаў» А. Маўзона, «Брэсцкая крэпасць» К. Губарэвіча, «Несцерка» В. Вольскага, «Выгнанне блудніцы» І. Шамякіна, а таксама спектаклі па п'есах В. Шэкспіра, Б. Шоў, Б. Мальера, Н. Хікмета, А. Астроўскага, М. Горькага, Я. Райніса, Л. Ляонава, Ус. Вішнеўскага, А. Арбузава, М. Шатрова, І. Дварцака. Цяпер у нас захоўваецца каля ста запісаў спектакляў Акадэмічнага тэатра імя Я. Купалы, драматычнага тэатра імя Я. Коласа, Рускага тэатра БССР імя М. Горькага, абласных тэатраў рэспублікі.

Да 60-х гадоў адносіцца на-раджэнне беларускага радыё-

Беларускія артысты ў Доме радыё на рэпетыцыі перад чарговым радыёспектаклем. Фота Л. СІЛАНЦЕВА.

ВЫСТУПАЕ «РАНИЦА»

Такіх студый у нашай рэспубліцы дзве: дзіцячая народная балетная студыя «Мара» Палаца культуры Белсаўпрофа і «Раніца» — Палаца культуры Мінскага трактарнага завода.

Дзіцячая балетная студыя «Раніца» — амаль 20 год. А заснавала яе Брунгільда Іванаўна Курыліна, якая і сёння адкрывае сваім выхаванцам чароўны свет музы Тэрсіхоры. Былыя яе вучні працуюць на заводах і фабрыках, у школах і кнігарнях, у палацах культуры і тэатрах. У тэат-

рах таму, што некаторыя хлопчыкі і дзяўчынкі назаўсёды звязалі свой лёс з балетам і, закончыўшы Мінскае харэаграфічнае вучылішча, танцуюць на прафесійнальнай сцэне.

Выхаванцы студыі «Раніца» пастаянна выступаюць у цэхах Мінскага трактарнага завода, у піянерскіх лагерах, перад супрацоўнікамі Акадэміі навук БССР.

Цікавы і рэпертуар гэтага калектыву. На канцэртах «Раніцы» можна убачыць жанравыя, народна-характарныя і класічныя кампазіцыі. Цудоўныя «Гномы» на музыку Грыга, класічная «Полька» на музыку Штраўса, «Вальс» Глазунова, балетная сюіта Рымскага-Корсава з «Казкі пра цара Салтана», венгерскія, рускія, беларускія танцы... І гэта далёка не

поўны пералік канцэртнай праграмы, складзенай Б. І. Курылінай.

Лаўрэат абласнога і рэспубліканскага конкурсаў-аглядаў дзіцячай мастацкай самадзейнасці балетная студыя «Раніца» рыхтуе сёння новую харэаграфічную кампазіцыю «Балада аб чырвоным гальштукі».

Тры разы на тыдні праходзяць рэпетыцыі гэтага калектыву ў Палацы культуры трактаразаводцаў. І ўсе выхаванцы Б. І. Курылінай пакідаюць рэпетыцыйную залу задаволеныя, бо сёння яны даведаліся аб нечым новым і захапляючым, што дазволіць ім зрабіць яшчэ адзін крок у свет класічнага танца.

Л. КРУШЫНСКАЯ.

Б. І. Курыліна праводзіць чарговыя заняткі.

На першым плане — выхаванка студыі, вучаніца 5-га класа Іра Лавушкіна. Фота Ул. КРУКА.

КУЛЬТУРА АДПАЧЫНКУ

ПАВОДЛЕ ПІСЕМ НАШЫХ ЧЫТАЧОУ

Уся Савецкая краіна рыхтуецца дастойна сустрэць чарговы XXV з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. Пад знакам гэтай падрыхтоўкі праходзіць і культурнае жыццё нашай рэспублікі. Аб гэтым сведчаць і шматлікія пісьмы, што прыходзяць у рэдакцыю...

У аглядаў рашэнняў партыі немалая роля належыць бібліятэцы. Разам з Домам культуры яна праводзіць актыўную і рознакавовую работу сярод насельніцтва. Першае і галоўнае — гэта прапаганда перадавых метадаў працы, новых дасягненняў у сельскай гаспадарцы, у навучэнні і культуры. І адна з неадкладных задач — арганізацыя культурнага адпачынку працоўных. Формы і метады тут самыя разнастайныя.

Вось што піша ў сваім лісце чытач нашай газеты, загадчык Беніцкай сельскай бібліятэкі Маладзечанскага раёна В. Бабей: «Вялікае месца ў рабоце бібліятэкі займае прапаганда матэрыялаў і рашэнняў XXIV з'езда нашай партыі, пленумаў ЦК КПСС». Аформлены кніжныя выстаўкі «Насустрач XXV з'езду КПСС», «Планы партыі — планы народа», «Вернай дарогай — ланісім курсам». На асобнай паліцы змяшчана літаратура для тых, хто займаецца ў сетцы партыйнай вучобы, для прапагандыстаў... Асабліва ўвага ўдзяляецца ваенна-патрыятычнаму выхаванню моладзі. Гэтай тэме прысвячаюцца гутаркі, вечары адпачынку, афармляюцца кніжныя выстаўкі...»

«У Ліннішкінскім ДOME

культуры і сельскай бібліятэцы Гіеўскага раёна, — паведамляе ў рэдакцыю Я. Макоўскі, — абнаўляецца наглядная агітацыя. Шмат сцэндаў, кніжных выставак прысвечана XXV з'езду КПСС. Сярод іх: «Наш план — наш кампас», «Эканоміка — у дзевятай пяцігодцы», «Пад сцягам Леніна, над кіраўніцтвам партыі».

Аб справах бібліятэчных, аб арганізацыі культурнага адпачынку працоўных расказвае ў сваім пісьме Л. Фрыд (Мінск). «Бібліятэка ордэна Леніна будаўнічага трэста № 5 сумесна з Домам культуры напярэдадні XXV з'езда партыі правяла шэраг цікавых сустрэч з дзеячамі культуры і мастацтва, з беларускімі пісьменнікамі, якія расказалі аб сваіх творчых здабытках, падзяліліся з прысутнымі планами на будучае».

Нібы працягам гэтай размовы з'яўляецца ліст Р. Сыркіна аб рабоце бібліятэкі г. п. Высокае Брэсцкай вобласці, якая шмат гадоў працуе з дашкольнікамі. У намяшканні дзіцячага сада работнікі бібліятэкі З. Плісун, Г. Васільюк арганізуюць выстаўкі дзіцячай кнігі, праводзяць гутаркі.

Не забываюць сваіх слухачоў артысты Беларускай дзяржаўнай філармоніі, — паведамляе нам В. Рэчыц (Брэсцкая вобласць). «Некалькі дзён правяла група артыстаў канцэртна-лекцыйнага бюро ў Івацэвіцкім раёне. Артысты сустрэліся з калектывамі рабочых раёнцэнтра і сельскімі працаўнікамі. Цёпла прымаў і яны Ф. Севасцянава, А. Яфіменку, Л. Ілюковіч, Т. Ткачову,

якія выканалі песні рускіх і беларускіх кампазітараў, на льнозаводзе, у райаб'яднанні «Сельгастэхніка», у калгасах імя Калініна, «Вальшавік», «40 год Кастрычніка», «Шлях да камунізму». З вялікай увагай слухалі гледачы выступленне вядучага і скрыпача М. Казіміна. Апладысментамі дзякавалі яны за гумар і сатыру беларускаму пісьменніку Міхасю Скрыпчу».

І ў гэты, можа, час у Вілейскім раёне, як паведамляе нам А. Супрановіч, адбылася выступленне артыста Беларускай дзяржаўнай філармоніі, якая займаецца псіхалагічнымі вопытамі на эстрадзе, — Ганны Арго. Наглядзець выступленне артыста прыйшлі хлебаробы, будаўнікі Вілейска-Мінскай воднай сістэмы, мясцовыя настаўнікі. Прысутным было паказана здзіўляючае майстэрства псіхалагічнага аналізу, прадеманстраваны выключныя магчымасці чалавечага мозгу.

А вось што расказвае пра адпачынак сваіх землякоў супрацоўнік Маладзечанскага райвыканкома І. Галубовіч: «Цікава праводзяць свае выхадныя дні жыхары Маладзечна. Улюбёнае месца іх адпачынку — гарадскі парк культуры. Тут працуюць атракцыёны, чытаюцца лекцыі, адбываюцца канцэрты калектываў мастацкай самадзейнасці, праводзяцца дні працоўнай славы, прадпрыемстваў горада».

Напружаным і цікавым жыццём жывець музычныя калектывы і ўстабовы рэспублікі. Сярод іх асабліва актыўнасць праяўляюць самадзейныя. Пра гэта нам па-

ведамлі чытачы: Я. Тулушаў (Рэчыцкі раён), А. Махнач (Аршанскі раён), М. Мінчанка (г. Клімавічы).

Вялікую ролю ў культурным адпачынку вясковага насельніцтва адыгрывае кіно. Шырыцца кола яго гледачоў, неабходны межы яго ўздзеяння. Гэта выразна праілюстравала нарада работнікаў кінасеткі Хойніцкага раёна, аб якой паведамляе метадыст Хойніцкага РДК Гомельскай вобласці А. Бондар. Народа падвяла вынікі працы за 8 месяцаў. Адбылася дзелавая размова, дзе абмяркоўваліся пытанні выканання і перавыканання ўзятых абавязанняў, меры па павышэнню культуры абслугоўвання, намчаліся неабходныя захады ў рабоце, якія дапамогуць дастойна сустрэць XXV з'езд КПСС.

У раёне працуе 48 кінаўстаноў, 21 з іх прысвоена званне бригады камуністычнай працы. План за гэты перыяд па абслугоўванню кінагледачоў выканацы на 104,2 працента, па дэманстрацыі фільмаў — 105,6 працента.

Хлебаробам паказана звыш тысячы фільмаў... Работнікі раёна імкнуцца выканаць абавязанні на 1975 год па ўсіх паказчыках да 15 снежня г. г.

Аб выдатнай працы кіна-механіка Маладзечанскага сельскага клуба Чэрыкаўскага раёна Віктара Дубкова паведамляе нам Я. Краўцоў (Магілёўская вобласць).

І яшчэ аб адным, ці не самым любімым і самым даступным відзе культурнага адпачынку хочацца паведаваць. Гэта аб кнізе, сваёй, уласнай, набытай ці яшчэ шукаемай па кнігарнях. Тут размова пойдзе пра тых, хто дапамагае кнігалобу набыць патрэбную кнігу.

«Прыёмна зайцеў Квічэўскую кнігарню, — піша Я. Краўцоў, — Тут ёсць палітычная, мастацкая, сельскагаспадарчая, тэхнічная, медыцынская, юрыдычная літаратура, падручнікі для

вучняў сярэдняй школы. Маюцца кніжкі рускіх пісьменнікаў, літаратура мінулых гадоў, падпісныя выдання».

Ці ж не багата для духоўнага набывку! Ды калі яшчэ ветліва сустракаюць, знаёмяць з навінкамі.

Такімі ж цёплымі словамі гаворыць аб Жыткавіцкай кнігарні карэспандэнт-арганізатар раённага радыёвяшчання І. Новікаў. Хочацца з удзячнасцю назваць прозвішчы людзей, што працуюць у гэтай кнігарні, якая, дарэчы, узнагароджана Ганаровай граматай Жыткавіцкага гарпо і Граматай райспажыўсаюза. Між іншым, у кнізе скаргаў і пранаоў кнігарні няма ніводнай скаргі, а падзяк вельмі многа. Вось каму яны адрасаваны — С. Шадрыйні (загадчыца кнігарні), Л. Карповіч, Т. Чопчыц, В. Ярмош (прадаўцы).

Хочацца закончыць гэты агляд радкамі з пісьма В. Лоўгача, адказнага сакратара акцыйскай райгазеты «Чырвоны Кастрычнік» (Гомельская вобласць) пад назвай «Наказы маладым культурным работнікам»: «У Акцыйскім раёне ўжо стала традыцыйнай даваць маладым культурным работнікам перад пачаткам іх працоўнай дзейнасці наказы. «Таварышы! Ты ступаеш на шлях работніка культуры на нашай Рудабельскай зямлі, аваянай баявой і працоўнай славай нашых дзядоў і бацькоў, зямлі, захаваўчай шмат слаўных традыцый».

Памятай! Ад таго, як добрасусленна ты будзеш адносіцца да сваіх абавязкаў, неспі высока сцяг культуры, у песні славіць справы працоўныя, залежыць развіццё культуры, добры адпачынак і выдатны настрой нашых слаўных працаўнікоў».

Добрыя, шчырыя наказы данні. Няхай яны будуць пачуты і прыняты сэрцам усімі тымі, ад каго мы чакаем новых поспехаў на ніве культурнага фронту

І. ПАЎЛЮКОЎСКИ.

двадцатых гадах, простымі вясковымі дзядзькамі. М. Васілёк адразу знайшоў дарогу да чытача шчырасцю, яснай рэвалюцыйнай думкай сваіх вершаў, блізкімі сэрцу, мастацку акрэсленымі вобразамі. Такім і застаўся ён да канца свайго жыцця.

...Памятаецца ранняя вясна 1949 года. Мы з Міхасём Машарам былі ў Свідзілі ў творчай камандзіроўцы, дзе тады распачыналася будаўніцтва цукровага завода. Многія нашы гарады і сёлы яшчэ ляжалі ў руінах, ды і сам Свідзілі быў разбураны дашчэнтку. Жылі мы ў невялікай сялянскай хаце, прыстасаванай пад раісную гас-

ЖЫВЫЯ АДГАЛОСЫ ДНЯ

ДА 70-годдзя 3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ Міхася ВАСІЛЬКА.

Успамінаючы аб ім, хочацца ў першую чаргу сказаць пра М. Васілёка-чалавека, бо творчасць складае частку яго жыццёвага шляху. Надзвычай сціплы па натуре, ён не вельмі ахвотна гутарыў з людзьмі, якіх мала ведаў, не любіў выступаць на сходках і нарадах, у спрэчках і на літаратурных вечарах, нібы хацеў падкрэсліць тым, што ўсё ягонае — ў вершах Маўляў, чытайце і будзеце ведаць, аб чым я думаю.

Мне здаецца, гэта шло ад традыцый заходнебеларускай паэзіі дваццатых і трыццатых гадоў, калі трыбунай былі нелегальныя і зрэдку легальныя выданні, а аўтары найчасцей выступалі пад псеўданімамі, што давала магчымасць хоць на некаторы час пазбегнуць турэмных кратаў. Так было і з Міхасём Васілёкам, і з Максімам Танкам, і з Піліпам Пестракам, і з Валянцінам Таўлаем, і з Міхасём Машарам... Нездарма ж Валянцін Таўлай пісаў: «за радок—гадок» і прыраўніваў паэзію да зброі: «пілаваў вершам кратаў».

Так пачаўся ў 1925 годзе і цярысты творчы шлях М. Васілёка, простага вясковага хлопца Міхася Касцёвіча з вёскі Баброўня на Свідальшчыне. Першы яго зборнік «Шум баравы» выйшаў у 1929 годзе і адразу ж быў канфіскаваны беланольскімі ўладамі. Наступная кніжка пры вобыску ў 1934 годзе трапіла ў рукі дыфензівы і была знішчана яшчэ ў рукапісе. Спраўды — «за радок—гадок»!

Толькі ў 1937 годзе пры дапамозе КПЗБ і заходнебеларускага камсамола Міхасю Васілюку ўдалося выпусціць зборнік «З сялянскіх ніў».

У паэта была свая ўдзячная аўдыторыя: просты прыгнечаны малапісьменны або зусім непісьменны працоўны люд. Ён быў першым чытачом, крытыкам і папулярны затарам творчасці М. Васілёка. Нярэдка, пазбаўлены магчымасці друкавацца, аўтар вымушаны быў распаўсюдзіць свае творы ў рукапісах, і ўсё ж яны даходзілі да чытача. Таму так арганічна ставаліся да яго словы «наш паэт», сказаныя яшчэ ў

цінцу. Неяк няздэльным днём я выйшаў на рынак. Каля сялянскага воза ў акружэнні вясковых дзядзькоў стаў паэт у кароткім кажуху, аб нечым з ім гаварыў і, мне здалася, чытаў ім свае вершы. Нашай сустрэчы Міхась вельмі абрадаваўся і тут жа пахваліўся:

— Братко! У мяне сыноч нарадзіўся...

Мы пайшлі ў гасцінцу, сядзелі разам з дзядзькамі, гаварылі, частаваліся. І тут яшчэ не адзін раз я пачуў сардэчныя словы «наш паэт». Асабліва пераконаўча яны прагучалі тады, калі было сказана, што забіром Міхася ў Гродна — будзе працаваць у абласной газеце.

— Не, не забірайце. Гэта наш паэт. Ён павінен жыць з намі. Мы яго ў крыўду не дадзім. Разам мы партызанілі ў Капусты...

Яны чыталі напаміць вершы Міхася і нават праспявалі складзеную ў народзе на словы паэта рэвалюцыйную песню «У бой на акупанта».

Жыў тады М. Васілёк на сваёй радзіме ў вёсцы Баброўні не вельмі блізка ад Свідалі. З аднаго боку быў выган, з другога — магутны лес з буслінымі гнёздамі. Я пабываў у гэтай вёсцы. Міхась паказваў свае патаемныя партызанскія сценкі, якімі хаваў са злучэння генерала Піліпа Капусты на спатканне з сям'ёй, а потым зусім забраў яе ў леснічоўку бліжэй да партызан, каб не знішчылі акупанты. Калі ж размова заходзіла аб пераездзе яго ў Мінск або ў Гродна, Міхась толькі хмурыўся:

— Куды мне ехаць з такой сям'ёй? Ведаеш, як цяжка пасля вайны з жыллем у гарадах? Напэўна, і сам жыеш на прыватнай кватэры...

Што і казаць, нялёгкаму быў лёс паэта. Вобыскі, канфіскацыі і арышты пры беларускай Польшчы, потым служба ў польскай арміі і нямецкі палон. Уцёк з палону, вярнуўся на радзіму ў 1941 годзе, а тут акупанцы. Пачаліся баявыя будні падпольшчыка і партызана, дзейнасць і сувязнога, і агітатора. Прышло вызваленне, а рэспубліка ўся ляжыць у руінах. Лёгка сказаць, пераязджай у Мінск!

Гродзенскі абком партыі вельмі чула паставіўся да М. Васілёка. У Гродна яму была выдзелена кватэра, і ён пачаў працаваць у «Гродзенскай праўдзе».

Наступныя сустрэчы з Міхасём былі ўжо веселейшымі. Ён акрыў, быў у росквіце творчых сіл, шмат пісаў і друкаваўся. У Ленінградзе рыхтаваўся яго аднаомнік на рускай мове, у Мінску выйшлі з друку выбраныя вершы.

Паэт, які выйшаў з народа і пісаў для народа, ужо сваімі першымі вершамі заведчыў, выказнікам чых дум і спадзяванняў ён з'яўляецца, на якім быў барыкад стаць яго назія. У 1926 годзе ў вершы «Там краіна мая» ён пісаў:

Дзе на нівах, слязою палітых,
Горкім потам у снёгу паўдня,
Да грудзей прытуляючы жыта,

Плае песню няволі жняя...

Чытаючы вершы М. Васілёка дваццатых і трыццатых гадоў, здзіўляешся, адкуль было столькі сіл у простага вясковага хлопца, каб супрацьстаяць рэакцыі і сацыялі, заклікаць народ да барацьбы. Ні арышты, ні турэмныя кратаў, ні вобыскі і канфіскацыі яго не змаглі зламаць. Наадварот, ён з кожным годам рос як паэт, удасканальваў сваё майстэрства. Прэстыж па форме, змястоўнасць па думцы, прасякнутыя глыбокім навуццём, яго вершы патрэбны былі барацьбітам і сейбітам. У спеве перад роднай маці ён казаў: «Я сэрца юнацае кінуў у грозны агонь барацьбы».

Вялікае шчасце для паэта, калі народ яго добра разумее, лічыць сваім і бяра яго творы на ўзбраенне, як верш «У бой на акупанта», што ўзялі ў на крылах народнай мелодыі баявой песняй.

М. Васілюку не прыйшлося быць сведкай вызваленчага паходу Чырвонай Арміі ў верасні 1939 года. Быў ён тады ў нямецкім палоне, адкуль уцёк толькі ў 1941 годзе. Але тое, што ён набачыў на роднай зямлі, мукае змаганне народа з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, а потым пасляваеннае мірнае будаўніцтва надалі яму новых творчых сіл, новых здабыткаў у творчай працы.

Яго творчасць пакінула прыкметны след у беларускай літаратуры.

Памёр паэт рантоўна і печакана 30 верасня 1960 года ў самым росквіце творчых сіл.

Рыгор НЯХАЙ.

ЯЕ ПАВАЖАЮЦЬ ЛЮДЗІ...

Гэтую вулачку па суседству з Лазенкаўскім паркам — улюбёным месцам аддзячкі ахвяраў польскай сталіцы — цяжка знайсці. Аднак бібліятэку на Наваселецкай вам пакажа кожны. Гэтай папулярнасцю яна ў многім абавязана сваёй загадчыцы Ірэне Мілашэўскай. Першы ж сустрэчы, які аказаўся кінавыцэрам Ежы Цэліньскім, сказаў мне:

— Пані ж Ірэна і са мною давялося нямаля павазіцца, перш чым я зразумеў, якім чалавекам трэба быць. Ведаце, рабяткам часта бывае няма куды падацца, калі яны прадастаўлены самім сабе. Так і мы круціліся па падваротных, пакуль пані Ірэна не запрасіла нас да сябе і не пранавала стварыць маладзёжны клуб.

Так, менавіта з гэтага і пачалася вядомасць Ірэны Мілашэўскай, якую многія варшаўскія хлопчыкі і дзяўчынкі называюць сваёй другой маці.

У адзеле культуры Варшаўскага гарадскога народнага Савета мне расказаў, што яшчэ больш чым 20 гадоў назад, калі пані Ірэна працавала ў Лізе польскіх жанчын, яна стварыла першы мастацкі калектыў з 30 дзяцей, якія жывуць паблізу ад яе дома.

Да святкавання 10-годдзя Народнай Польшчы яны падрыхтавалі цэлы спектакль. Касцюмы і дэкарацыі зрабілі самі, а сцэнарый напісала на каўцы ад Снегавіку І. Мілашэўскай.

Пазней, калі яна пачала працаваць у невялікай бібліятэцы ў Чэрнякове — раёне Варшавы, ёй кінуліся ў вочы чароды дзяцей, якія бадзяліся без справы.

— Не магла на іх глядзець раўнадушна. — гаворыць І. Мілашэўскай, калі мы гутарылі ў яе ўтульным, застаўленым кнігамі кабінце. — Дзеці ж «праходзілі» міма кніг, міма ведаў, без якіх немагчыма стаць паўнацэнным чалавекам, немагчыма з поўнай аддачай будаваць новую, сацыялістычную будучыню. І аднойчы, калі на вуліцы было дрэннае надвор'е, у бібліятэцы сабралася некалькі дзесяткаў дзяцей. Я ім пранавала стварыць свой, дзіцячы клуб.

Так з'явіўся «Клуб на Пад-

рабчо» (Падрабчо — вуліца ў Варшаве), якому, дзякуючы намаганням І. Мілашэўскай мясцовыя ўлады выдзелілі памяшканне, перадалі радыёпрыёмнік, тэлевізар.

Работа ў клубе кіпела. Наладжваліся экскурсіі ў музей Варшавы і іншыя горады,

находы ў кіно і тэатры. Дзеці запрашалі ў госці вядомых пісьменнікаў, артыстаў, журналістаў, дзеячаў культуры.

Але галоўнае — ўяўненне дзяцей у свет кніг. Дастаткова сказаць, што ў самым пачатку работы І. Мілашэўскай у бібліятэцы было толькі 500 чытачоў. А цяпер іх больш чым 3,5 тысячы. У клубе дзеці наладжвалі дыскусіі аб прачытаных кнігах, пісалі рэцэнзіі, удзельнічалі ў конкурсах мастацкага чытання.

Праца Ірэны Мілашэўскай знайшла прызнанне. Міністэрства культуры і мастацтва ПНР ўзнагародзіла яе гонарным знакам «Заслугі ў дзееч культуры». У 1971 годзе за актыўную грамадскую дзейнасць ёй была прысуджана ўзнагарода Прэзідыума Варшаўскага Народнага Савета. Бібліятэка з году ў год займае прызавыя месцы на конкурсах чытачоў.

— Для мяне асабліва прыемна, — з гонарам заўважае Ірэна, — што мы занялі першае месца на ўсёваршаўскім конкурсе на тэму «Уладзімір Ільіч Ленін», які праводзіўся ў дні стагоддзя з дня нараджэння правадыра сусветнага пралетарыята.

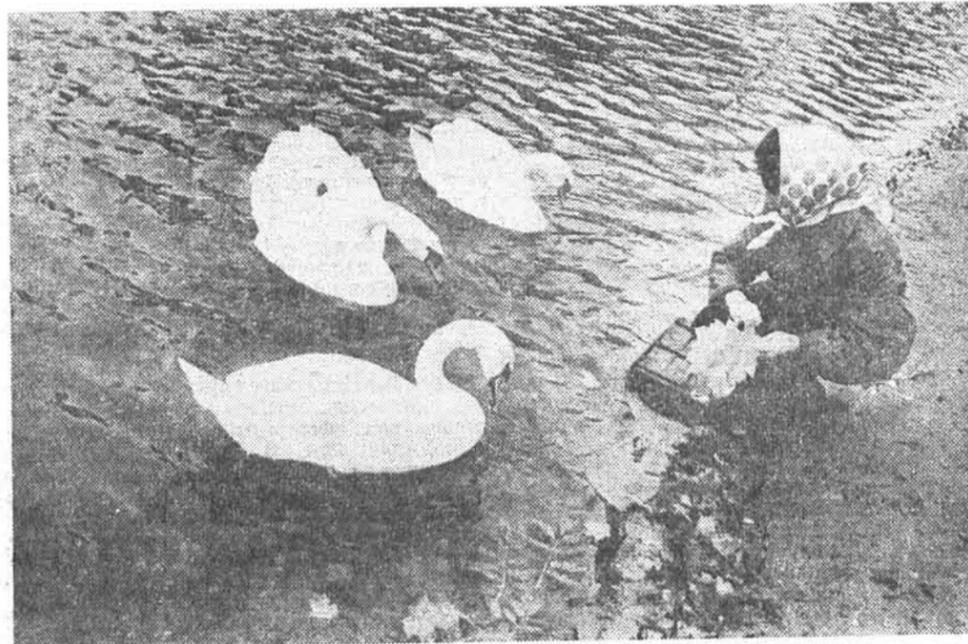
Руская і савецкая літаратура, гаворыць Ірэна, для мяне адна з самых любімых. І, магчыма, менавіта таму яе так часта пытаюцца чытачы. Лепшын з іх занялі першае месца на конкурсе знатакоў савецкай літаратуры.

На пытанне, якая роля польскіх жанчын у галіне культуры і асветы, І. Мілашэўскай адказала:

— Гэтая роля вялікая. У нашых жа руках выхаванне дзяцей, і тое, што мы ў іх закладзем, застанецца на ўсё жыццё. А галоўнае — даць ім веды пра нашу багатую культуру, прывіць ім любоў да кнігі, да тэатра, да мастацтва наогул. Выхаванне, культура, этыка ў людзей — усё гэта ідзе перш за ўсё ад жанчын. Аб гэтым асабліва прыемна гаварыць у год, які аб'яўлены Міжнародным годам жанчын.

А. СЕНІН,
кар. ТАСС.

Варшава.

Асенні эцюд. (Нясаўскі парк).

Фота Э. КАБЯКА. (БЕЛТА).

ДВАЦАТЬ гадоў прайшло з таго часу, калі ўрад СССР пастанаў у 1955 годзе перадаць выратаваныя Савецкай Арміяй ад знішчэння, адноўленыя нанова і захаваныя ў Савецкім Саюзе зборы нямецкіх музеяў, ураду Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Сярод іх знаходзіліся, гомач і іншыя мастацкія каштоўнасці, творы з Берлінскага, Дрэздэнскага і іншых музеяў, мармуровыя фрыз сусветна вядомага Пергамонскага Алтара, бібліятэчныя зборы, зборы манет і значную колькасць іншых каштоўнасцей.

Перадача праводзілася з перакананасцю ў тым, што першая нямецкая дзяржава рабочых і сялян, як мірная, сацыялістычная дзяржава, з поўнай адказнасцю будзе бераччы гэтыя скарбы і адкрые іх для народа.

Развязаная гітлераўскай Германіяй другая сусветная вайна, паставіла Дрэздэнскія скарбы ў вялікую небяспеку. У пачатку 1945 года нацысцкія гавары аддалі разбойніцкі загад, ператранспартаваць у сярэдзіне зімы ўсе размешчаныя на ўсход

СКАРБ СУСВЕТНАЙ КУЛЬТУРЫ

ад Эльбы скарбы ў дэпо на захад па Эльбе.

Мастацкія творы былі змешчаны ў зусім не прыгодныя для захоўвання памяшканні, як у горна-калькавым заводзе Пакау-Ленгефельд або ў тунэлі Ротвердорфскага пясчаняга кар'ера. Гэтым былі пастаўлены пад пагрозу разбурэння карціны і сярод іх «Сіксцінская мадонна» Рафаэля, а таксама іншыя каштоўнасці мастацкіх збораў.

Карычневыя ўладары хацелі сваёй перад наступам Савецкай Арміі мастацкія творы для спекуляцыйных пасляваенных махінацый. 206 карцін былі назаўсёды згублены. Каталог страт Дрэздэнскай мастацкай галерэі налічвае і іншыя 507 згубленых твораў старых і новых майстроў, чый лёс да гэтага часу невядомы. Дзякуючы ўзмоцненым пошукам удалося адшукаць некаторыя творы і вярнуць іх назад у зборы. Іншыя мастацкія музеі таксама

панеслі ў ходзе вайны адчувальныя страты, калі праведзеная ў 1937 годзе нацысцкая акцыя «Выраджанае мастацтва» вырвала 437 твораў з карцінай галерэі новых майстроў, са збору медных гравюр і з калекцыі скульптур. Выратаваныя ў выключна цяжкіх умовах савецкімі афіцэрамі, салдатамі, мастацтвазнаўцамі, спецыялістамі музеяў, рэстаўратарамі і мастакамі гэтыя мастацкія зборы перайшлі ў кляпатлівыя рукі савецкіх рэстаўратараў і знайшлі сваю часовую радзіму ў музеях Масквы, Кіева і Ленінграда. Урачыстым актам у Пушкінскім музеі, Савецкі ўрад перадаў усяго 1240 выратаваных мастацкіх твораў Дрэздэнскай карцінай галерэі, а да 1958 года былі вярнуты ўсе зборы нямецкіх музеяў, якія знаходзіліся ў Савецкім Саюзе, сярод іх скарбы шасці іншых дрэздэнскіх збораў.

Выратаваныя мастацкія багачыя азначае адначасова і

час нараджэння новай палітыкі музеяў — сацыялістычнай — у першай Нямецкай дзяржаве рабочых і сялян. Сёння агульныя навуковыя і культурна-палітычныя інтарэсы звязваюць супрацоўнікаў Дзяржаўнага мастацкага збору Дрэздэна з навуковымі работнікамі музеяў Масквы і Ленінграда.

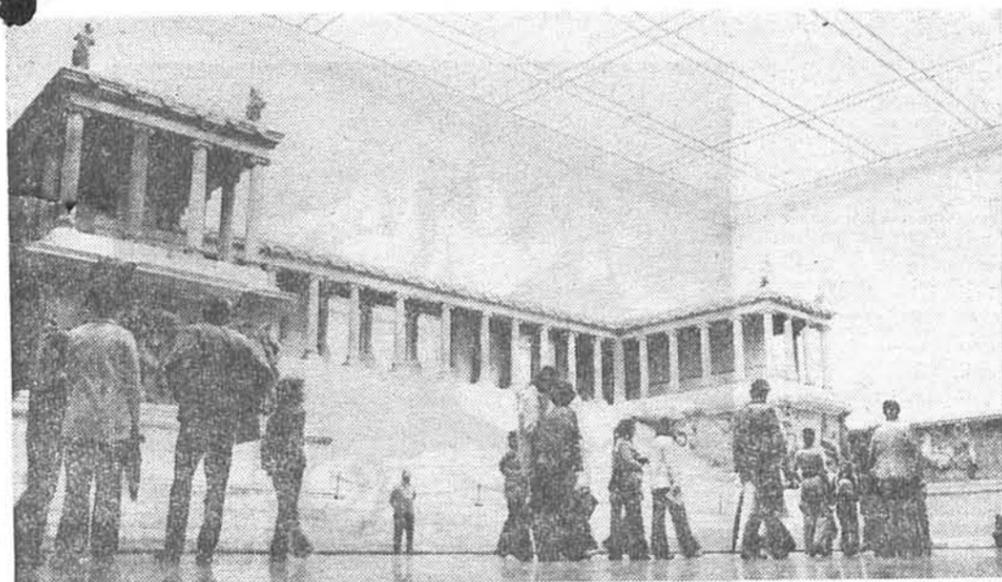
Таксама паміж іншымі музеямі ГДР і савецкімі музеямі існуюць цесныя сяброўскія кантакты. Яны садзейнічаюць захаванню культурнай спадчыны і папулярнасці савецкага мастацтва і гэтым прадстаўляюць вялікі грамадскі інтарэс. Пасля вяртання твораў мастацтва і культуры на радзіму, музеі ГДР правялі інтэнсіўную і шматбаковую работу, каб згодна заданню партыі і ўрада азнаёміць усе слаі насельніцтва і перш за ўсё моладзь з твора-

мі сусветнай культуры, выратаванымі Савецкім Саюзам.

Аб тым, што гэтая культурна-палітычная і навуковая дзейнасць прыносіць свае вынікі, гаворыць сярод шэрагу іншых прычын і пастаянна растучая колькасць наведвальнікаў. У 1974 годзе тут пабывала больш чым 25 мільёнаў наведвальнікаў. Гэта гаворыць аб пастаянна растуцым інтарэсе нашых жыхароў да выяўленчага мастацтва, да твораў мастацтва мінулага і да ўсёй гісторыі наогул.

Манфрэд БАХМАН,
прафесар, дотар,
Генеральны дырэктар
Дзяржаўнага мастацкага
збору Дрэздэна.

НА ЗДЫМНАХ: 1. Пергамонскі Алтар у Дзяржаўным музеі Берліна даўно ўжо ў сваёй рэйскай прыгажосці адкрыты для наведвальнікаў. 2. Як і ўсе музеі ГДР — «Зялёная кладовая» ў Дрэздэнскім Альбертынуме, са сваімі каштоўнымі скарбамі — цэнтр прыцягнення для нашых наведвальнікаў і для замежных гасцей.

ТЫДЗЕНЬ САВЕЦКІХ ФІЛЬМАЎ

У адным з лепшых кінатэатраў Дамаска — «Аль-Кіндзі» днямі закончыўся «Тыдзень савецкіх фільмаў». Як адзначае мясцовы друк, сярэйшым была прадстаўлена магчымаць пазнаёміцца з разнастайнымі па зместу, тэматыцы і жанрах твораў савецкага кінамастацтва. Праграма кінафестывалю ўключала ў сябе дэманстрацыю больш дзесяці фільмаў. Сярод іх шырокаэкранныя мастацкія кінатэатры: «Фронт без флангаў», «Яны змагаліся за радзіму», «Свой сярод чужых, чужы сярод сваіх», камедыяны фільм «Дзівакі», музычная стужка «Балет для мільвінаў». Дэманстраваўся на фестывалі таксама фільм, створаны па творы Ф. Дастаўскага «Злачынства і пакаранне».

Нягледзячы на павелічэнне колькасці сеансаў, набывць білет на прагляд савецкага фільма было справай амаль немагчымай.

Тлумачачы папулярнасць савецкіх фільмаў, вядомы сірыйскі паэт і пісьменнік Ахмед Джундзі сказаў карэспандэнту ТАСС:

— Да кінамастацтва першай у свеце краіны сацыялізму, да культуры народа, які грудамі пракаў шлях да новага жыцця і атрымаў сусветна-гістарычную перамогу над фашысцкай Германіяй, сірыйцы працягваюць асабліва цікавацца. Яна зусім натуральная для Сірыі, якая доўгія гады змагалася за сваю нацыянальную незалежнасць і вядзе мужную барацьбу за вызваленне акупаваных ізраільскімі агрэ-

рамі арабскіх зямель, супраць імперыялістычных змоў, за будаўніцтва сацыялістычнай будучыні...

Савецкія фільмы, працягвае А. Джундзі, — гэта сама праўда жыцця. Глыбока ідэйныя, змястоўныя і высокамастацкія, яны прасякнуты ідэямі сапраўднага гуманізму дружбы, міру і супрацоўніцтва паміж народамі, разказвае аб глыбокім патрыятызме і беззапаветнай адданасці Радзіме, адыгрваюць велізарную ролю ў выхаванні маладога пакалення.

Дырэктар адміністрацыйнага ўпраўлення кіно САР Мувафак аль-Джундзі, у сваю чаргу, заявіў:

— Мы, сірыйцы, ад усеі душы вітаем «Тыдзень савецкіх фільмаў», таму што абсалютна ўпаўнены ў велізарнай сацыяльнай місіі савецкага кінамастацтва, якое з'яўляецца важным сродкам распаўсюджвання перадавой культуры, умацавання прынцыпаў сацыялізму і развіцця дружалюбных узаемаадносін паміж народамі. Кінамастацтва ўсіх рэспублік Савецкага Саюза непарыўнымі ніямі звязана з жыццём народа і пастаўлена яму на службу.

Мувафак аль-Джундзі выказаў пажаданне, каб плены нае супрацоўніцтва ў галіне кінамастацтва паміж Савецкім Саюзам і Сірыяй развівалася і мацнела. Гэта, сказаў ён, дазволіць сірыйскім дзеячам кіно творча выкарыстаць багаты вопыт савецкага кінамастацтва.

А. КЕРЖАНЦАУ,
кар. ТАСС.

Дамаск.

Калі платаны на набераж-ных Сены пачынаюць скідаць лісце, у Парыжы адкрываецца асенні фестываль мастацтваў, які займае важнае месца ў культурным жыцці французскай сталіцы. Праграма асабліва фестывалю разнастайная і вялікая. На яго афішах канцэрты класічнай і сучаснай музыкі, балет, драматычныя і оперныя спектаклі, мастацкія выстаўкі.

Фестываль адкрыла алжырская тэатральная група «Культурнае дзеянне працоўных», якая падтрымлівае цесныя кантакты з Усеагульным саюзам алжырскіх працоўных. Гэты таленавіты калектыў паказаў дзве п'есы вядомага алжырскага драматурга Катэба Ясіна, мастацкага кіраўніка тэатра.

Першай з іх — «Махамед, вазьмі свой чамадан» — расказвае пра цяжкі лёс працоўных Алжыра, які наехалі дэлегацыя заробку на чужыну. Другая п'еса — «Вайна», якая цягнеца 2.000 гадоў — прысвечана барацьбе народаў за нацыянальную незалежнасць, супраць каланізму і імперыялізму. Грошма апладызмантаў сустрэлі глядачы выкананне па ходу дзеяння п'есы Інтэрнацыянала, перакладзенага на арабскую мову артыстамі тэатра.

КЛУБУ-ЧЫТАЛЬНІ — СТО ГАДОЎ

Клуб імя Хрыста Боцева ў Смаленску створаны ў 1875 годзе, у апошні дзесяцігоддзе асманскага прыгнёту, быў не толькі асяродкам культуры і асветы, але і цэнтрам рэвалюцыйных ідэй і настрояў.

Шырокі размах атрымлівае клубная работа пасля перамогі сацыялістычнай рэвалюцыі 9 верасня. Працягваючы даўнія культурныя і баявыя традыцыі,

Асенні фестываль у Парыжы

Наш калектыў, заявіў у інтэрв'ю ў газеце «Юманітэ» Катэб Ясін, лічыць сваёй галоўнай мэтай распаўсюджванне культуры сярод працоўных і кіруюцца пры гэтым прарочымі словамі: «З іскры загарыцца полымя...».

«Тэатр кааператыву Тускалано» свой спектакль «Утопія» (па Арыстафану) прывёз у Парыж проста са свая баявога органа італьянскай кампартыі — «Уніта». Яго пастаноўшчык — Лука Раткоў, адыграючыся да класічных твораў мінулага (Сенека, Эўрыпід, Эсхіл), трактуе іх з пазіцыі злабадзённых праблем сучаснасці.

У зале Плейель французскі дырыжор П'ер Булеа дырыжыраваў аркестрам нью-йоркскай філармоніі, выканаўшым творы Стравінскага і Бартока.

У балетных спектаклях фестывалю прынялі ўдзел 20 балетных труп з 16 краін, у прыватнасці, з Францыі, ЗША, Англіі, Югаславіі, Кубы, Індыі і Румыніі.

У гарадскім тэатры Парыжа ўпершыню ў Францыі прагучыць твор Оліве Месіяна «Ад каньонаў да зорак», напісаны

для фартэпіяна з аркестрам, якім будзе дырыжыраваць Марыус Констан.

Падлічана, што кожны чацвёрты білет на асенні фестываль набываюць фабрычна-заводскія камітэты і прафсаюзы. Газеты адзначаюць, што на спектаклях у гэтым годзе ісабліва шмат рабочай і студэнцкай моладзі. Гэта тлумачыцца тым, што арганізатары фестывалю ставяць сваёй мэтай «зрабіць білеты, даступнымі для ўсіх кашалькоў».

Наш фестываль працягнецца да кінца снежня, паветаму карэспандэнту ТАСС мастацкі кіраўнік фестывалю Ален Громбек. Геаграфія яго нашыраецца з кожным годам, ахопліваючы ўсе новыя раёны Парыжа. Нам удалося, напрыклад, аднавіць закінуты тэатр Буф д'ю Нор, размешчаны на паўночнай рабочай ускраіне сталіцы. У ім праходзілі мерапрыемствы Народнага фронту. Наша мара, заклучыў Ален Громбек, — запрасіць у Парыж пермскі балет і Маскоўскі драматычны тэатр на Таганцы.

Р. СЯРЭБРАНІКАУ,
кар. ТАСС.

Выдатных поспехаў дамогся і клуб кінааматараў «Арфей». Іх прадукцыя — звыш 40 фільмаў — заваявала дзесяткі аднак і ўзнагарод на аглядах і фестывалях у Балгарыі і за мяжой.

Творчых поспехаў дасягнулі таксама гурток выяўленчага мастацтва, лічэны тэатр, дзіцячая музычная школа, дзіцячая балетная школа, гурткі па фатаграфіі і замежных мовах. Сафія-прэс.

СУСТРЭЧЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ.

ЗОНГ-ОПЕРА «ПЯЮЧЫХ ГІТАР»

НОВЫ ФІЛІЯЛ МУЗЕЯ

ШЧЫРЫЯ ПАЖАДАННІ

ДЭБЮТАНТКА — ПЕРАМОЖЦА
КОНКУРСУ

СПРАВАЗДАЧА МАЛАДЫХ

У Рэспубліканскім тэатры юнага глядача імя 50-годдзя камсамола Беларусі адбылася творчая канферэнцыя, прысвечаная Усесаюзнаму агляду работы тэатраў з маладымі артыстамі. На ёй выступілі заслужаныя артысты БССР Р. Маленчанка і Л. Цімафеева, артысты А. Марцінюк, А. Ануліч, В. Бармін, В. Турмовіч, загадчык педагагічнай часткі В. Раміцін, загадчык літаратурнай часткі П. Марцінозіч, галоўны рэжысёр тэатра Р. Баравін. Адбылася дэлавае размова па пытаннях павышэння прафесійнальнага ўзроўню маладых актэраў, іх ідэйна-палітычнага і маральнага

выхавання. Гаварылася пра неабходнасць пастаяннай творчай вучобы артыстаў, пра значэнне высокай прафесіянальнасці ў тэатры, пра ўдасканаленне сцэнічнай мовы. Была звернута ўвага на ўдзел маладых артыстаў у рабоце педчасткі, на янасьць творчых сустрэч і абмеркаванняў спектакляў з юнымі глядачамі.

Другая частка мерапрыемства — канцэрт-прагляд работ маладых артыстаў у спектаклях «Чатыры кроплі», «Маладая гвардыя», «Надзея», «Чаму ж мне не пець, чаму ж не гудзець».

М. ЛІЛАУ.

ЦІКАВАЯ ПАЕЗДКА

Моцнае сяброўства ўсталявалася паміж чыгуначнікамі Брэсцкага чыгуначнага вузла і Маладзечанскага перагрузачнага раёна Польскай Народнай Рэспублікі. Яны спаборнічаюць за высяньня вытворчых паназчыні, абменьваюцца дэлегачыямі.

У гасцях у польскіх сяброў павышалі самадзейных артыстаў Брэсцкага клубу чыгуначнікаў:

народнага харавая капэла і група дзіцячага танцавальнага ансамбля «Вясёлка».

Цікавую паездку зрабілі самадзейныя артысты ў сталіцы Польскай Народнай Рэспублікі. Яны азнаёміліся з выдатнасцамі Варшавы, усіталі яны да магільні Невядомага салдата.

Р. СЫРКІН.

ВЯРНУЛАСЯ ЛАЎРЭАТАМ

У маі г. г. у штотыднёвіку «Літаратура і мастацтва» пад рубрыкай «Дэбют» быў апублікаваны расказ пра маладую салістку Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР Л. Шамчук. Яна на пачатку артыстычнай дзейнасці ўпаўнёна ўваходзіць у рэпертуар вядучай музычнай сімфанічнага тэатраў і рэспублікі. Нядаўна сяважанка была пасланцом Беларусі на VII Усесаюзным конкурсе вака-

лістаў імя М. Глінкі. Ён адбыўся сёлета ў Тбілісі. Умовы конкурсу складаныя, яны вымагаюць ад удзельніка і тэхнічнага ўмельства, і псіхалагічнага падрыхтоўкі, і фізічнага напружання. Людзіла Шамчук паспяхова перадала цяжкасці адзінага экзамена і заваявала другое месца, надзяліўшы прэмію з прадстаўнікамі Ленінграда і Тбілісі.

ЗАМАК ГЛЯДЗІЦА У ВОЗЕРА

На беразе малаўнічанага возера, у пачатку дарогі-дамбы, якая злучае старую частку Нясвіжа з новым горадам, стаіць старажытныя вартыя варты, якія пабудаваны ў XVII—XVIII стагоддзях і пілына ахоўвалі ўезд у горад з усходу, з боку Слуцка. Са стагоддзямі іх першапачатковае прызначэнне страціла свой сэнс, але выражана значэнне як рэдкага помніка архітэктуры. Час не пашадаваў варты, запатрабавалася іх рэстаўрацыя.

Творы работы завершаны. Помнік старажытнай архітэктуры вернут яго першапачатковы выгляд. Абноўлена тынкавая і афарбоўка сцен, ачышчаны пякі, у якіх калісьці размяшчалася вярта. Чырвоная чарніца старадаўняй формы, вырабленай па спецыяльнаму заказу ў Літве; пакрыт дах.

У хутім часе тут будзе адкрыт філіял Мінскага абласнога краязнаўчага музея, у якім наведвальнікі змогуць азнаёміцца з этнаграфічнымі рэліквіямі Міншчыны.

Нясвіж, якому споўнілася 750 гадоў, багаты архітэктурнымі помнікамі. У большасці з іх у апошні час праведзены рэстаўрацыйныя работы. Абноўлены славуты замак Радзівілаў, французскія касцёл, пабудаваны ў 1593 годзе, старажытная ратуша. Нядаўна першапачатковы выгляд звернут палацу ў Снове — помніку XVI стагоддзя. Пачаты рэстаўрацыйныя работы ў доміку на рынку — адзіным жылым будынку, узведзеным у пачатку XVIII стагоддзя, які захавалася ў рэспубліцы. Пасля завяршэння рэстаўрацыі ў ім размясціцца краязнаўчы музей.

БЕЛТА.

АРФЕЙ, ЭЎРЫДЗІКА І СУЧАСНІК

На сцене самай вялікай гледзельніцы беларускай сталіцы — Мінскага Палаца спорту — у перадавыя дні наступіў у Ленінградзе выдатна-інструментальны ансамбль «Шчырыя гітары».

Гэты інструментальны ў нашай краіне калектыву за гады сваёй творчай біяграфіі зарэкамендаваў сабе як прафесіянальна выкананца эстрадных песень. Аднак, на гэты раз «Шчырыя гітары» уступілі ў новы этап сваёй творчай дзейнасці: ахоўваючы традыцыі песенных праграм, ансамбль упершыню стварыў і прадставіў на суд эстрадна-операўнага спектакля ў дзвюх частках «Арфей і Эўрыдыка», які сінтэзаваў традыцыі музычнага тэатра і элементы канцэртнасці.

Напісаныя ў жанры лірычнай трагедыі, зонг-опера «Арфей і Эўрыдыка» расказвае пра вялікага песнера Арфея, які наварнае сваім мастацтвам людзей, пра яго пыханне да чароўнай Эўрыдыкі.

Нін карэспандэнт афарыўся да мастацкага кіраўніка ансамбля Анатоля Васільева.

— Вядома, што сучасныя вакальна-інструментальны ансамблі, як правіла, выконваюць пеўчыя праграмы. Скажыце, калі ласка, як узнікла ідэя стварэння зонг-операў у вашай трупі?

— Мы — першы вакальна-інструментальны ансамбль, які сярод іншых прафесіянальных калектываў краіны паспрабаваў арыентаваць гэтую пастаноўку.

За няпоўнае дзесяцігоддзе нашага творчага жыцця мы дэлі звыш трох тысяч канцэртаў на айчынных і зарубежных сценах. Аднак нам хацелася знайсці новую форму і сродкі сцэнічнага самавыяжнення. Аднойчы я пазнаёміўся з кампозітарам Аліксандрам Журбіным і п'есаі, напісанай драматургам Юрыем Дзімітрыевым. Так і узнісла думка арыентаваць пастаноўку эстрадна-операўнага спектакля, сюжэтам якога і стаў старажытна-грэчаскі міф, які атрымаў крыху іншае працягненне і асэнсаванне. Яго галоўная тэма — духоўная гармонія асобы чалавека, веліч чыстага і глыбокага кахання.

Прыступаючы непасрэдна да рэжысёрскай, нам давялося некалькі твараўчыць склад ансамбля, запраціць новых салістаў, якіх б мелі не толькі пэўныя вакальныя дадзеныя, а і валодаці б актэрскамі майстэрствам. Толькі пры такім спалучэнні мы маглі дабіцца пэўнага поспеху.

Больш чым тры месяцы праходзілі рэжысёрскія новай пастаноўкі, прэм'ерны спектакль, які

прайшоў у Ленінградзе, а таксама наступны (за гэты невядомы перыяд мы пакасалі яго каля сарака разоў) пераканалі нас, што калектыву абраў верны шлях. Бо драматургія, музычнае, рэжысёрскае і мастацкае вырашэнні «Арфея і Эўрыдыкі», ваюгуд падобнае тэматыка хітлое і сёння сучаснае пакаленне людзей.

— Чым, на ваш погляд, выклікана такая вялікая зацікаўленасць гэтай пастаноўкай?

— Мыбачы, перш за ўсё, незвычайнасцю выдывічча. У спектаклі прафесіянальна шыкоўнаюцца шлягерныя песні, гуцьця сімфанічнага музыкі, хор і аранжыроўкі народных матываў. Прыем «зонг-операў» у гэты намі ў п'ямецкага кілека Вертальда Врэхта як драматургічна сродкаў сцэнічнага ўвасаблення лібрэтыста сюжэта.

— Раскажыце, калі ласка, пра вашы бліжэйшыя планы.

— Будзем працягваць работу ў напрамку зонг-операў, спадзяёмся арыентаваць пастаноўку новага спектакля.

Атрымалі запрашэнне на гастрольныя прадзіі ад Берлінскай оперы...

Нашу гутарку перарваў трэці званок.

Выступленне Ленінградскіх артыстаў межа немалы поспех. Разам з добрым вакальным вы-

каншнем, артысты прадэманстравалі высокае драматычнае майстэрства. Сольныя партыі пастаноўкі ў выкананні Альберта Асадуліна (Арфей) і Ірыны Пакроўскай (Эўрыдыка) прагучалі ачыра і шчыльна, і былі на адным дыханні.

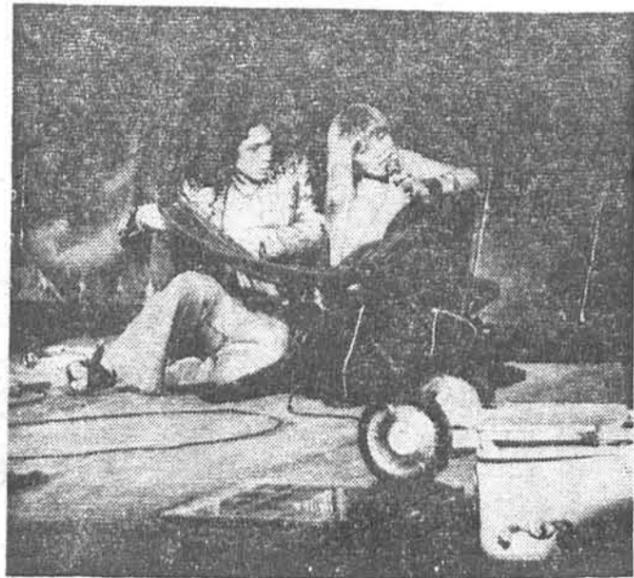
Цікава пабудаваны дынамічны спектакль, які пры усёй сваёй тэатральнай умоўнасці дапамагае раскрыццю фантазіі рэжысёрскай задумы. Кампанаваны драматургія, музычнасць і рэжысёрыя падвоць тэму і асноўны сюжэт міфалогіі дынамічна і экспрэсіўна. На заль, некаторыя месцы спектакля гульбюць шастрына ўспрымання з-за адсутнасці ў іх патрэбнага сцэнічнага рытму неабходнага такому жанру, як зонг-опера.

Новая сустрэча з ленінградскім вакальна-інструментальным ансамблем «Шчырыя гітары» ў спектаклі «Арфей і Эўрыдыка» паказала ў міненых прыхільніцкіх эстрады добрыя ўражанні.

В. ХАДАСОУСКІ.

На здымку: артысты Ірына Пакроўская і Альберт Асадулін у пыханні ролей Эўрыдыкі і Арфея.

Фота В. ДЗЕРЖАНОВІЧА.

СЛОВА БЯРЭ ЧЫТАЧ

«Выяўленчае мастацтва на старонках газеты «Літаратура і мастацтва» — гэтай тэме была прысвечана канферэнцыя чытачоў штотыднёвіка, якая адбылася ў гарадской бібліятэцы Маладзечна.

— Якія асноўныя кірункі ў сучасным выяўленчым мастацтве? Як «глядзець» карціну? Ці павінен мастак даваць тлумачэнні сваім творам, ці глядач сам мае права «адымісліць» карціну?

Адказы на гэтыя і шмат якія іншыя пытанні чытачы чкаюць убачыць на старонках газеты. З гэтай панадавання, бадай, і пачалася размова. Размова шчырая, зацікаўленая, жыва. Чытачы раілі, прапаноўвалі, давалі рэкамендацыі.

— У апошні час, — адзначыў дырэктар бібліятэкі Л. Сурнін, — у гэце асвятляюцца розныя галіны мастацтва: тэатр, кіно, жывапіс, графіка, а таксама грамадскае жыццё, літаратура, літаратуразнаўства.

Добра, што на старонках газеты з'яўляюцца проблемныя артыкулы, з цікавасцю сочыць чытач за інтэр'ю з дзеячамі

літаратуры і мастацтва. Добра, што пад рубрыкай «Дэбют» штотыднёвік знаёміць чытачоў з новымі імёнамі. Аднак матэрыялы пад гэтай рубрыкай павінны з'яўляцца значна часцей. Рэдка выступаюць у «Ліме» нашы мастакі і архітэтары...

На канферэнцыі ішла размова і аб рабоце выяўленчых студый самадзейных мастакоў. Такія студыі створаны амаль у кожным горадзе. Іх у рэспубліцы больш за сто. Але пакуль што не распрацавана палажэнне аб іх рабоце.

Удзельнік самадзейнай студыі пры Маладзечанскім ДOME культуры, рабочы завада жалезабетонных вырабаў А. Баравец выказаў калектыву просьбу мастакоў-аматараў дапамагчы праз газету наладзіць работу студыі і публікаваць матэрыялы аб воліцы работы лепшых з іх.

— Мастак і глядач. Узаемасувязь аўтара і чалавека, для якога ён творыць. Як павінен ставіцца мастак да глядача — весці яго за сабой у свет мастацтва, альбо як да чалавека роўнага, з чымі густамі ён па-

вінен лічыцца? — было б карысна працягнуць артыкул, і аб гэтай праблеме, — сказаў выкладчык музычнай школы Ю. Церабун. Аб гэтым жа гаварыў і мастак К. Харашэвіч.

— «ЛіМ» — гэта і наша газета, — сказала дырэктар гарадскога Дома культуры Н. Варав'ева. — Але у ёй мала артыкулаў, прысвечаных пытанням культуры. Панадавана друкаваць больш матэрыялаў па метадцы культуры-тэатраў. Хацелася б, прынамсі, убачыць грунтоўны артыкул аб Інстытуце культуры, які нядаўна адкрыўся ў рэспубліцы. Часцей павінны з'яўляцца тэксты і музычны да новых песень, для тэматычных сцэнарыяў вечароў.

Аматары інігі, якіх шмат у горадзе, прасілі асвятляць работу таварыстваў, кнігалюбаў.

У канферэнцыі прынялі ўдзел загадчык гарадскога аддзела культуры Н. Шарыпава, загадчык кабінета палітасветы гарнома партыі М. Філістоўіч, мастацтвазнаўца Ф. Валадзько і інш.

На развітанне удзельнікі канферэнцыі выказалі пажаданне сустракацца часцей з работнікамі газеты.

Р. БАКУНОВІЧ.

«Літаратура і искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

«ЛИТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі

Індэкс 63856

АТ 04567

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарова, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі, — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-22-04, выдавецтва — 22-50-62, бухгалтэрыі — 22-50-00.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН (намеснік галоўнага рэдактара), Уладзімір НЯФЁД, Віктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК (адказны сакратар), Рыгор ШЫРМА.